

Konstruktion av riktålder

Svar på regeringsuppdrag

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

1.	Inledning	1
2.	Lagtext.....	3
3.	Formel för riktålder	7
3.1.	Beräkning av livslängdsökning från 23 års ålder.....	8
3.2.	Livslängdstabeller för beräkning av riktålder samt startår	10
3.3.	Härledning av formel för riktålder	11
4.	Val av ålder för fastställande	14
4.1.	Beslut för en ny årskull varje nytt beräkningsår	15
5.	Ändring av riktåldern	18
6.	Beräknade åldrar för riktåldern.....	20
7.	Kompensationsgrader	22
7.1.	Kompensationsgrader vid Pensionsmyndighetens förslag om riktålder.....	24
8.	Åldersgränser kopplade till riktåldern	25
9.	Internationell jämförelse	29
10.	Modell för rättslig reglering av riktålder.....	31
11.	Analys av konsekvenser	33
11.1.	Ålderspension.....	33
11.1.1.	Arvsvinster	33
11.1.2.	Pensionsgrundande belopp.....	34
11.1.3.	Delningstal	35
11.1.4.	Genomsnittlig PGI.....	35
11.1.5.	Garantipension	36
11.1.6.	Ansökan om allmän pension.....	37
11.2.	Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd	37
11.3.	Efterlevandepension.....	37
11.4.	Övriga förmåner	38
11.5.	Information och administration.....	38
	Bilaga 1. Utslag av andra parametrar än de Pensionsmyndigheten föreslagit.....	40
	Bilaga 2. Författningskommentar.....	47
	Bilaga 3. Errata	50

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på en teknisk konstruktion av en så kallad riktålder. Pensionsmyndigheten presenterar i följande rapport förslag på formel, lag, modell för rättslig reglering av riktålder samt en analys av konsekvenser kopplat till införandet av riktålder.

- Riktåldern enligt Pensionsmyndighetens förslag beräknas så att kvoten av förväntad tid i arbete och förväntad tid i pension vid beräkningsåret är lika stor som motsvarande kvot var 1994. Förslaget ger en, efter infasningen, relativt konstant pension i förhållande till slutlön (kompensationsgrad) över generationerna för Pensionsmyndighetens typfallsindivid.
- Riktåldern ges av det tal $r_{\hat{a}}$ som löser ekvationen

$$\frac{\int_{t=t_0}^{65} l_s(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{r_{\hat{a}}} l_{\hat{a}}(t) dt}{\int_{t=r_{\hat{a}}}^{\infty} l_{\hat{a}}(t) dt}$$

avrundat till närmsta heltal. Beteckningen s står för startår, vilket föreslås vara 1994 och t_0 står för startålder, vilken föreslås vara 23. Funktionen $l_{\hat{a}}(t)$ betecknar sannolikheten att vara vid liv vid åldern t , enligt de senast tillgängliga femåriga livslängdstabellerna från Statistiska centralbyrån (SCB) vid beräkningsåret \hat{a} .

- Den riktålder som fastställs för kalenderår \hat{a} gäller för de som fyller 60 år under år \hat{a} , dvs. årskullen född år $\hat{a}-60$. Detta ger, för ett i olika utredningssammanhang ofta använt typfall, en kompensationsgrad i det allmänna pensionssystemet som överensstämmer väl med den som gällde när pensionssystemet infördes. Dock är kompensationsgraden ca sju procent lägre eftersom pensionsavgiften blivit 17,21 istället för den planerade 18,5 procent. Kompensationsgraden i det allmänna systemet blir för typfallet cirka 56 procent och tillsammans med tjänstepensionen blir kompensationsgraden runt 70-80 procent beroende på tillämpligt tjänstepensionsavtal. Att fastställa riktåldern vid 60 års ålder ger även en god framförhållning vilket ger goda förutsättningar för individen att planera sin pension.
- Riktåldern ska ha varit oförändrad i tre år innan den kan ändras och kan endast ändras med ett år i taget. Detta för att undvika för stora förändringar i riktåldern på kort tid. Riktåldern höjs om framräknad riktålder har höjts med minst ett halvt år och sänks om den har sjunkit med minst ett år, i båda fallen jämfört med den senast fastställda riktåldern.
- Ålder för tidigaste pensionsuttag sätts till riktåldern minus 4 år. Undantag görs för årskullen födda 1958. De fyller 61 år under 2019 vilket bedöms vara alltför snart för att de ska kunna planera för sin

pension innan deras lägsta ålder för uttag av allmän pension annars skulle ändras. I denna rapport lämnas inget förslag på hur LAS-åldern ska kopplas till riktåldern.

- Inom pensionssystemet behöver beräkningen av arvsvinster, fastställandet av delningstal och gränser för pensionsgrundande belopp (PGB) ändras och anpassas till riktåldern. Andra pensionsförmåner som bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och efterlevandepension behöver också anpassas till riktåldern.
- Införandet av riktålder kommer att påverka andra delar av socialförsäkringen som idag är kopplade till pensionsåldern 65 år och som utges som ersättning för arbetsinkomster. En genomgång av samtliga förmåner som idag upphör vid 65 års ålder bör göras och konsekvent ändras till att istället följa riktåldern. Exempel på förmåner som berörs är arbetslöshetsersättning, sjukersättning, och arbetsskadeliivränta.
- Även om riktåldern är ett mycket betydelsefullt inslag i samhällets pensionsförsäkring samt övriga socialförsäkringar berör den långt ifrån alla. Riktåldern berör endast de för vilka den tidigaste uttagsåldern är av intresse samt de som efter riktåldern har rätt till garantipension, bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd samt personer som före riktåldern uppbär socialförsäkrings- eller arbetslöshetsersättning som har en slutålder som bestäms av riktåldern.

1. Inledning

Den 8 mars 2018 fick Pensionsmyndigheten i uppdrag¹ av regeringen att ta fram ett förslag till teknisk konstruktion av riktålder enligt följande:

”Regeringen uppdrar åt Pensionsmyndigheten att ta fram förslag till hur en teknisk konstruktion av en riktålder kan konstrueras. Förslaget ska innehålla författningsförslag och analys av konsekvenser. Uppdraget gäller den tekniska konstruktionen, dvs. hur riktåldern ska beräknas och kopplas till medellivslängden och hur denna sedan bör kopplas till åldersgränserna. Det innebär bl.a. att utreda hur stor del av livslängdsökningen som ska påverka riktåldern. I uppdraget ingår också att beakta vilket dataunderlag som ska användas för beräkningen. Uppdraget omfattar däremot inte ordning för fastställande och publicering.

Analysen ska ta sin utgångspunkt i Pensionsåldersutredningens förslag till konstruktion och det som sägs om ändrade åldersgränser och riktålder i Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner (dnr. 2017/07369/SF). Om det finns skäl får Pensionsmyndigheten dock avvika från Pensionsåldersutredningens förslag.

Pensionsmyndigheten ska i arbetet med uppdraget samråda med Socialdepartementet. En lägesrapport med ett i centrala delar färdigt förslag ska redovisas till regeringen och i Pensionsgruppen under juni månad 2018. Tidpunkt och form för redovisningen bestäms i samråd med Socialdepartementet. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 oktober 2018.”

Denna rapport är en slutredovisning av uppdraget. Rapporten innehåller ett förslag till konstruktion av en riktålder. Rapporten innehåller även förslag på en rättslig reglering av riktålder samt analys av konsekvenser. I bilagan presenteras alternativa förslag på hur en riktålder kan beräknas.

Pensionsmyndigheten har redan tidigare arbetat med riktåldersfrågan. År 2016 publicerades sex rapporter om riktålder. Dessa rapporter belyser

¹ Uppdrag om teknisk konstruktion av riktålder, S2018/01639/SF. Regeringsbeslut 2018-03-08.

pensionsåldrar i Sverige historiskt² och internationellt³, livslängdanalyser för olika inkomstgrupper⁴ samt hur en höjd pensionsålder påverkar samhällsekonomin⁵ och pensionssystemets ställning⁶ samt vilka grupper gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder?⁷

Pensionsmyndighetens förslag till formel för att beräkna riktålder har utgått från Pensionsmyndighetens nya sätt att beräkna alternativ pensionsålder. Detta redogörs för i rapporten ”Formel för alternativ pensionsålder” från 2017⁸ samt i rapporten ”Alternativ pensionsålder” från 2018⁹. Samtliga rapporter finns tillgängliga på Pensionsmyndighetens hemsida.

Här följer några termer och begrepp som används i rapporten:

- Framräknad riktålder – den ålder som beräknas enligt formeln, innan den avrundas till närmaste helår.
- Fastställd riktålder – den ålder som fastställs av regeringen efter förslag från den myndighet regeringen bestämmer, förslagsvis Pensionsmyndigheten.
- Ålder för fastställande – den ålder då en årskull får sin riktålder fastställd.

² Pensionsåldrar i Sverige – en tillbakablick. Riktåldersrapport 1. Publicerad 2016-02-02.

³ Pensionsåldrar internationellt. Riktåldersrapport 2. Publicerad 2016-02-02

⁴ Livslängdsanalys för olika inkomstgrupper – riktåldersrapport 3. Publicerad 2016-02-02

⁵ Så påverkar en höjd pensionsålder samhällsekonomin – riktåldersrapport 4. Publicerad 2016-02-02

⁶ Hur påverkar en höjd pensionsålder pensionssystemets finansiella ställning – riktåldersrapport 5. Publicerad 2016-02-02

⁷ Vilka grupper gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder? – riktåldersrapport 6. Publicerad 2016-05-14

⁸ Formel för alternativ pensionsålder. Publicerad 2017-11-23.

⁹ Alternativ pensionsålder. Publicerad 2018-01-17.

2. Lagtext

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken;

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 2 kap. 1 § och 56 kap. 3 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas nio nya paragrafer 2 kap. 10 a–10 i §§, samt närmast före 2 kap. 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- socialförsäkringens administration, m.m. i 2 §,
- socialförsäkringens finansiering, m.m. i 3 och 4 §§,
- internationella förhållanden i 5 §,
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§, och
- definitioner och förklaringar i 11–17 §§.

I detta kapitel finns bestämmelser om

- socialförsäkringens administration, m.m. i 2 §,
- socialförsäkringens finansiering, m.m. i 3 och 4 §§,
- internationella förhållanden i 5 §,
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§,
- *riktålder för pension i 10 a–10 i §§, och*
- definitioner och förklaringar i 11–17 §§.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Riktålder för pension

10 a §

Vissa förmåner som anges i denna balk ska knytas an till en riktålder för pension.

10 b §

Riktåldern för pension för försäkrade med födelseår till och med 1963 är följande:

1. 65 år för försäkrade födda till och med 1957,
2. 66 år för försäkrade födda 1958, 1959 och 1960, och
3. 67 år för försäkrade födda 1961, 1962 och 1963.

Riktåldern för pension för försäkrade med födelseår från och med 1964 fastställs varje år enligt 10 c–10 i §§.

10 c §

Den riktålder för pension som fastställts enligt 10 d–10 i §§ ska gälla för den årskull som fyller 60 år under fastställelseåret.

10 d §

Riktåldern för pension för fastställelseåret ska grundas på kvoten mellan

- förväntad tid i arbete, och*
- förväntad tid i pension.*

Värdet av beräkningen ska vara lika stort som motsvarande värde för årskullen födda 1930 som påbörjade tiden i pension vid 65 års ålder.

10 e §

Vid beräkning enligt 10 d § gäller följande:

- 1. tiden i arbete antas starta vid 23 års ålder, och*
- 2. beräkningen ska göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under den senaste tillgängliga femårsperioden.*

10 f §

Resultatet av beräkningen enligt 10 d och 10 e §§ avrundas till närmaste heltal.

Om resultatet efter avrundning är högre än den riktålder för pension som gäller för närmast föregående årskull ska den höjas.

10 g §

Om resultatet efter avrundning enligt 10 f § första stycket är lägre än den riktålder för pension som gäller för närmast föregående årskull ska det framräknade värdet

enligt 10 d och 10 e §§ avrundas uppåt till närmsta heltal. Är även detta tal lägre än närmast föregående årskulls riktålder för pension sänks den.

Om resultatet efter avrundning enligt 10 f § och första stycket ger samma riktålder för pension som för närmast föregående årskull fastställs den till det värdet.

10 h §

Om beräkningen enligt 10 d–10 g §§ resulterar i en förändring av riktåldern för pension får den tidigast ändras det tredje fastställelseåret efter föregående ändring.

Vid ändring får riktåldern för pension justeras endast med ett år.

10 i §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om riktåldern för pension.

56 kap.

3 §

Inkomstgrundad pension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 61 år.

Inkomstgrundad pension för försäkrade med födelseår till och med 1964 lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller:

- 1. 61 år för försäkrade födda till och med 1958*
- 2. 62 år för försäkrade födda 1959 och 1960,*
- 3. 63 år för försäkrade födda 1961, 1962 och 1963,*
- 4. 64 år för försäkrade födda 1964.*

Inkomstgrundad pension för försäkrade med födelseår från och med 1965 lämnas tidigast från och med månaden fyra år före den månad då den försäkrade uppnår den för den försäkrade gällande riktåldern för pension.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
 2. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om pension som avser tid före ikraftträdandet.

3. Formel för riktålder

Förslag: Pensionsmyndighetens förslag till formel för riktålder baseras på att förväntad tid i arbetslivet och förväntad tid som pensionär ska vara densamma för nya årskullar som för årskullen född 1930. Det ger följande formel:

Den framräknade riktåldern $r_{\tilde{a}}$ för beräkningsåret \tilde{a} ges av lösningen till ekvationen:

$$\frac{\int_{t=t_0}^{65} l_s(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{r_{\tilde{a}}} l_{\tilde{a}}(t) dt}{\int_{t=r_{\tilde{a}}}^{\infty} l_{\tilde{a}}(t) dt}$$

Där s betyder startår för beräkningen, förslaget startår är 1994. Beteckningen t_0 är den antagna åldern för starten av arbetslivet och föreslås vara 23 år. Funktionen $l_{\tilde{a}}(t)$ betecknar sannolikheten att vara vid liv vid åldern t , enligt den senast tillgängliga femåriga livslängdstabellen från SCB vid år \tilde{a} .

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 d §.

Den fastställda riktåldern $R_{\tilde{a}}$ bestäms dels beroende på den beräknade riktåldern $r_{\tilde{a}}$, dels beroende på när den senaste ändringen av den fastställda riktåldern skedde. Riktåldern $R_{\tilde{a}}$ för beräkningsåret \tilde{a} fastställs för årskullen född \tilde{a} -60 enligt följande:

Om $r_{\tilde{a}} > R_{\tilde{a}-1} - 1$ och $r_{\tilde{a}} < R_{\tilde{a}-1} + 0.5$ eller om den fastställda riktåldern har ändrats de tre senaste beräkningsåren sätts riktåldern $R_{\tilde{a}}$ till samma som $R_{\tilde{a}-1}$. I annat fall ska den fastställda riktåldern ändras enligt följande:

Om $r_{\tilde{a}} \geq R_{\tilde{a}-1} + 0.5$ sätts den fastställda riktåldern till $R_{\tilde{a}} := R_{\tilde{a}-1} + 1$

Om $r_{\tilde{a}} \leq R_{\tilde{a}-1} - 1$ sätts den fastställda riktåldern till $R_{\tilde{a}} := R_{\tilde{a}-1} - 1$

Ekvationen ovan utgår från en modell för hur kompensationsgraden beräknas utifrån ett typfalls intjänande i ett premiebestämt pensionssystem.

I den föreslagna modellen antas att arbetslivet löper från 23 års ålder fram till pensioneringen. Lönen antas följa med den allmänna inkomstutvecklingen. Det innebär att löneutvecklingen sätts till noll procent. I inkomstpensionen där pensionsbehållningen i princip förräntas med den allmänna löneutvecklingen räknas därmed pensionsbehållningen fram som att den inte förräntas alls, eftersom inkomstutvecklingen är satt till noll procent. Skäl till varför det inte påverkar kompensationsgraderna nämnvärt redovisas i avsnitt 3.3, Härledning av formel för riktålder.

De diagram och tabeller som presenteras i rapporten baseras fram till femårsperioden 2013-2017 på historiska data och därefter på SCB:s befolkningsprognos från 2018¹⁰.

3.1. Beräkning av livslängdsökning från 23 års ålder

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern tar hänsyn till livslängdsökningen från 23 års ålder.

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 e § punkt 1.

Pensionsmyndighetens förslag avviker därmed från Pensionsåldersutredningens förslag då formeln för riktålder i Pensionsåldersutredningen endast använder återstående livslängd från 65 års ålder.

Formeln för den beräkningsmetod som Pensionsåldersutredningen¹¹ föreslog var:

$$R_a = 65 + \frac{2}{3} \cdot (Ml_{a-1} - Ml_{97})$$

R_a = riktåldern för år a

Ml_{a-1} = Återstående medellivslängd vid 65 års ålder enligt SCB:s femåriga livslängdstabeller

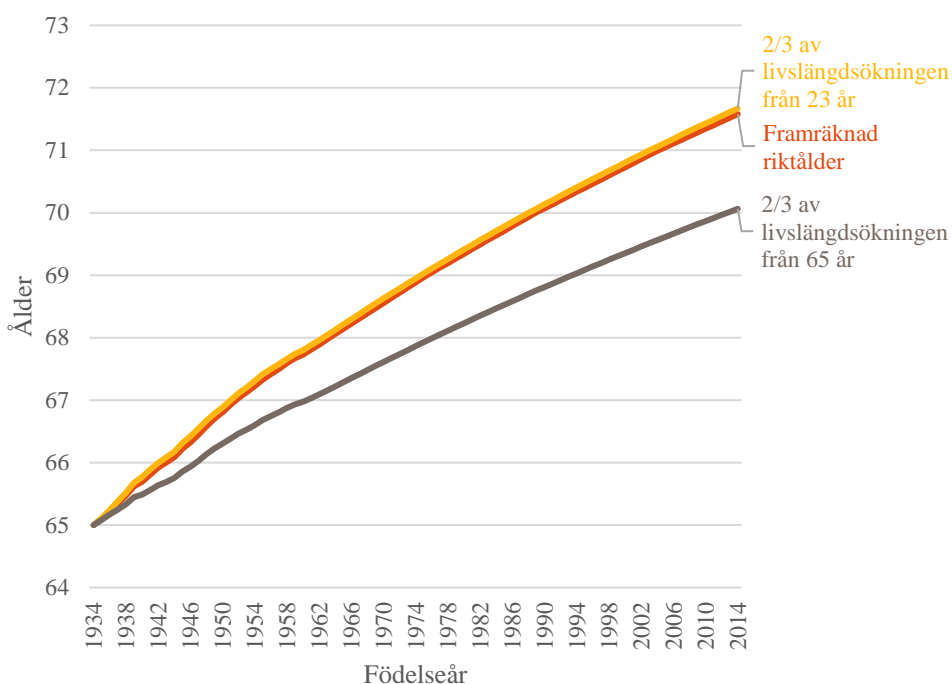
Den formel för riktålder som Pensionsåldersutredningen föreslår visar tydligt att livslängden kopplas ihop med pensionsåldern. Pensionsmyndigheten har efter analys av Pensionsåldersutredningens förslag kommit fram till att utredningens förslag överensstämmer väl med Pensionsmyndighetens tidigare definition av den alternativa pensionsåldern. Den föreslagna formeln kan inte härledas till någon tidigare redovisad formel för alternativ pensionsålder, men ger ungefär samma värden som Pensionsmyndighetens definition av den alternativa pensionsåldern. Pensionsmyndigheten har dock reviderat definitionen av alternativ pensionsålder. Typfallsberäkningar enligt de pensionsåldrar den tidigare metoden föreslog gav inte en bibehållen kompensationsgrad i det allmänna pensionssystemet för yngre årskullar, utan en svagt sjunkande kompensationsgrad. Den nya metoden för beräkning av alternativ

¹⁰När riktåldern används i praktiken kommer den enbart att baseras på historiska registerdata, inte på prognoser.

¹¹Åtgärder för ett längre arbetsliv. Slutbetänkande av Pensionsåldersutredningen. SOU 2013:25.

pensionsålder ger däremot en bibehållen nivå på kompensationsgraden även för yngre årskullar. Den nya formeln för alternativ pensionsålder överensstämmer väl med tumregeln att till 65 lägga två tredjedelar av livslängdsökningen från 23 års ålder, istället för från 65 års ålder, räknat med SCB:s livslängdsprognos 2018. Detta innebär dock inte att ovan nämnda tumregel med säkerhet kommer att överensstämma med resultatet av Pensionsmyndighetens förslag till formel oberoende av hur dödligheten ändras för olika åldrar i framtiden.

Figur 1. Framräknad riktålder enligt Pensionsmyndighetens förslag jämfört med 2/3 av livslängdsökningen från 23 respektive 65 år.



Pensionsmyndigheten föreslår med anledning av vad som sagts i föregående stycke att inte endast livslängdsökningen som sker efter uttagets början beaktas, utan att livslängdsökningen ska beaktas från 23 års ålder.

I bilaga 1 presenteras tre alternativa förslag till beräkningar med tillhörande riktåldrar. Dessa är delvis baserade på Pensionsåldersutredningens förslag.

3.2. Livslängdstabeller för beräkning av riktålder samt startår

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att beräkningsåret 1994 används som startår och att data från senast tillgängliga femåriga livslängdstabell från SCB används vid beräkningen av riktålder.

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 d § andra stycket och 10 e § punkt 2.

Pensionsmyndighetens förslag avviker därmed från Pensionsåldersutredningens förslag som anger startår 1997.

En livslängdstabell är en lista med överlevnadssannolikheter för varje ålder. Den framställs antingen med hjälp av data från ett eller flera *kalenderår*, då kallas det för perioddödlighet, eller så framställs den för en viss årskull. I det senare fallet kallas resultatet för kohortdödlighet.

Det finns fler än ett alternativ i valet av livslängdstabellen/formeln $l_a(t)$. Kohortdödlighet används när arvsvinsterna fördelas både i premie- och i inkomstpensionen (detta gäller upp till 60 års ålder). Vid utbetalningen beräknas delningstalet med kohortdödlighet i premiepensionen. I inkomstpensionen används den senaste femårsperioden av perioddödlighet som finns tillgänglig vid 65 års ålder¹².

Den stora fördelen med att använda perioddödlighet är att det gör det möjligt att beräkna riktåldern på historiska data för alla årskullar som fyllt 65. Prognoser kan till skillnad från historiska data göras på många olika sätt och ger därmed utrymme för tolkning och ifrågasättande. Det har också analyserats vilken skillnad som förväntas i utvecklingen av riktåldern om den mer verklighetstroga kombinationen av kohort- och perioddödlighet hade använts istället¹³. Resultatet skiljer mindre än en månad från det resultat då endast perioddata används. Pensionsmyndigheten förordar därför att använda ren perioddödlighet.

När det nya pensionssystemet togs fram var en av utgångspunkterna att årskullen födda 1930 skulle ha fått ungefär samma kompensationsgrad i det nya systemet som i det tidigare ATP-systemet¹⁴ givet vissa antaganden om antal arbetsår och löneutveckling. Därför förordar Pensionsmyndigheten att

¹² I alla fall för en pensionering vid 65 års ålder eller senare.

¹³ I premiepensionen används kohortdödlighet både för arvsvinster och för delningstal. I inkomstpensionen används kohortdödlighet för arvsvinster (i alla fall upp till 60 års ålder) och perioddödlighet för delningstal. Historiska livslängdsdata per kohort kommer från Pensionsmyndighetens Pensionsmodell.

¹⁴ Proposition 1993-1994:250 Reformering av det allmänna pensionssystemet, kapitel 4.4

1994 används som startvärde vid beräkning av riktålder, vilket innebär att livslängdstabellen för 1989-1993 används. Det motsvarar den livslängdstabell som hade legat till grund för delningstalen i inkomstpensionen när årskullen födda 1930 hade gått i pension, vid 65 års ålder, 1995.

För beräkningsåret används den senast tillgängliga femåriga livslängdstabellen. För exempelvis beräkningsåret 2022 används livslängdstabellen från 2017-2021.

3.3. Härledning av formel för riktålder

Ekvationen ovan uppkommer genom att anta en modell där pensionsrätterna sätts in på ett konto kontinuerligt över året från åldern t_0 fram till pensioneringen vid riktåldern r_a . Till detta kommer arvsvinster (vars storlek bestäms efter SCB:s beräknade dödlighet, varvid underförstått antas att avlidna haft genomsnittliga pensionsgrundande inkomster) och vid åldern r_a finns följande behållning på kontot¹⁵

$$\text{lön} \cdot \text{avgift} \cdot \int_{t=t_0}^{r_a} \frac{l_a(t)}{l_a(r_a)} dt.$$

Här används en rak löneprofil. Samma beräkning men där premiepensionens avkastning antagits överstiga inkomstillväxten, så kallad överavkastning, ger:

$$\text{lön} \cdot \text{avgift} \cdot \int_{t=t_0}^{r_a} \frac{l_a(t)}{l_a(r_a)} \cdot (1 + r_a)^{(r_a-t)} dt$$

där r_a betecknar antagandet om överavkastning netto efter kapitalförvaltningskostnader. Vid åldern r_a divideras pensionsbehållningen med ett delningstal för att räkna ut pensionsutbetalning per år.

Delningstalet beräknas enligt formeln¹⁶:

$$\int_{t=r_a}^{\infty} \frac{l_a(t)}{l_a(r_a)} \cdot (1 + r_f)^{(r_a-t)} dt$$

där r_f är förskottsrentan, tidigare benämnt norm (inkomstpension) respektive prognosränta (premiepension). Utan förskottsränta blir delningstalet samma som formeln för återstående livslängd från r_a som är:

¹⁵ I verkligheten fördelas inte arvsvinst eller avkastning kontinuerligt, varken i inkomst- eller i premiepensionen. Det sker årsvis och med vissa förskjutningar.

¹⁶ Delningstalen för inkomst- och premiepensionen ser vid en första anblick väldigt olika ut men kan båda, med god överensstämmelse, uttryckas som det gör i denna rapport.

$$\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} \frac{l_{\bar{a}}(t)}{l_{\bar{a}}(r_{\bar{a}})} dt.$$

Då förskottsränta och överavkastning räknas med blir pensionen således¹⁷:

$$pension = \frac{\text{behållning}}{\text{delningstal}} = \frac{\text{lön} \cdot \text{avgift} \cdot \int_{t=t_0}^{r_{\bar{a}}} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_a)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_f)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt}$$

Kompensationsgraden för en individ som arbetar från åldern t_0 år blir därför:

$$\begin{aligned} \text{kompgrad} &= \frac{\text{pension}}{\text{lön}} = \frac{\text{lön} \cdot \text{avgift} \cdot \int_{t=t_0}^{r_{\bar{a}}} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_a)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_f)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt} = \\ &= \text{avgift} \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{r_{\bar{a}}} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_a)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) \cdot (1+r_f)^{(r_{\bar{a}}-t)} dt} \end{aligned}$$

Utan förskottsränta eller överavkastning blir kompensationsgraden:

$$\text{avgift} \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{r_{\bar{a}}} l_{\bar{a}}(t) dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) dt}$$

Om åldern $r_{\bar{a}}$ är den ålder då kompensationsgraden vid året \bar{a} är lika stor som för startkohorten som pensionerat sig vid 65 års ålder bestäms $r_{\bar{a}}$ genom att lösa ekvationen:¹⁸

$$\frac{\int_{t=t_0}^{65} l_s(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{r_{\bar{a}}} l_{\bar{a}}(t) dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) dt}$$

Ovanstående ekvation är ekvivalent med följande ekvation där gränsen för pensionering har tagits bort i båda täljarna:

$$\frac{\int_{t=t_0}^{\infty} l_s(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) dt}{\int_{t=r_{\bar{a}}}^{\infty} l_{\bar{a}}(t) dt}$$

För varje beräkningsår \bar{a} löses ekvationen med de livslängdstabeller som finns tillgängliga då.

Samma ekvation med förskottsränta och överavkastning blir:

¹⁷ Faktorn $l_{\bar{a}}(r_{\bar{a}})$ förkortas bort eftersom den förekommer i både täljare och nämnare.

¹⁸ Faktorn *avgift* förkortas bort eftersom den förekommer på båda sidor av ekvationen.

$$\frac{\int_{t=t_0}^{65} l_s(t) \cdot (1+r_a)^{(65-t)} dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) \cdot (1+r_f)^{(65-t)} dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{r_a} l_a(t) \cdot (1+r_a)^{(r_a-t)} dt}{\int_{t=r_a}^{\infty} l_a(t) \cdot (1+r_f)^{(r_a-t)} dt}$$

Att den allmänna pensionen består av två inkomstgrundade förmåner nämligen inkomst- och premiepensionen där den förra saknar överavkastning och den senare antas ha det och har olika förskottsränta gör att ekvationen behöver delas upp:

För varje beräkningsår a , hitta det r_a som löser ekvationen:

$$0,149 \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{65} l_{1930}(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) \cdot 1,016^{(65-t)} dt} + 0,0233 \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{65} l_s(t) \cdot (1+r_a)^{(65-t)} dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_s(t) \cdot 1,0165^{(65-t)} dt} = 0,149 \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{r_a} l_a(t) dt}{\int_{t=r_a}^{\infty} l_a(t) \cdot 1,016^{(r_a-t)} dt} + 0,0233 \cdot \frac{\int_{t=t_0}^{r_a} l_a(t) \cdot (1+r_a)^{(r_a-t)} dt}{\int_{t=r_a}^{\infty} l_a(t) \cdot 1,0165^{(r_a-t)} dt}$$

Där avgifterna ges av $16\% \cdot 93\% = 0,149$ och $2,5\% \cdot 93\% = 0,0233$, eftersom den allmänna pensionsavgiften är sju procent.

Det finns inga explicita lösningar till dessa ekvationer, utan de behöver lösas med numeriska metoder. Rent praktiskt går det att testa sig fram till vilka åldrar i hela år som precis innesluter motsvarande kvot för en individ där livslängdstabellerna hämtas från startåret 1994 och som går i pension vid 65 års ålder. Framräknad riktålder r_a beräknas därefter med hjälp av linjär interpolation mellan hela åldrar.

I rapporten ”Formel för alternativ pensionsålder” som Pensionsmyndigheten publicerade hösten 2017 undersöks vad effekten blir av att sätta överavkastningen i premiepensionen enligt prognosstandarden och att räkna med aktuell förskottsränta. Det ger en skillnad på runt två månaders lägre pensionsålder för de allra yngsta årskullarna. Eftersom antagandet om förskottsränta och överavkastning kan ändras i framtiden och det dessutom ger så pass liten skillnad i modellen väljer vi att inte räkna med dessa parametrar, dvs. sätta dem till noll.

Huvudorsaken till att antaganden om överavkastningen respektive förskottsränta har så liten betydelse för ”pensionsåldern” är att samma antaganden görs både för jämförelseårskullen född 1930 respektive den årskull pensionsåldern beräknas för. I typfallsberäkningarna som redovisas i denna rapport överensstämmer antagandet om överavkastningen på premie- och tjänstepension med vad som följer av branschens prognosstandard, dvs. 2,1 procent brutto och 1,7 procent netto efter kapital- och försäkringsadministrationskostnader. Den använda förskottsräntan är 1,6 procent i inkomstpensionen och 1,75 procent i övriga pensionsdelar.

4. Val av ålder för fastställande

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern fastställs årligen och gäller för den årskull som fyller 60 år under fastställelseåret.

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 c §.

Pensionsmyndighetens förslag avviker därmed från Pensionsåldersutredningens förslag om att riktåldern ska gälla fyra år efter att den har beräknats. Det avviker även från Pensionsåldersutredningens förslag om att riktåldern ska gälla för ett kalenderår.

Ju högre *ålder för fastställande* som väljs desto mer har livslängden hunnit öka när riktåldern ska beräknas. Den högre livslängden medför att den framräknade riktåldern blir högre och därmed blir kompensationsgraden högre enligt prognos. Med en ålder för fastställande på 60 år nås en kompensationsgrad om 56 procent i snitt från det allmänna pensionssystemet över alla årskullar enligt prognosen. Nivån om 56 procent gäller efter infasningen av det nya pensionssystemet. Denna nivå är i linje med vad som var målet när pensionssystemet beslutades. Ursprungligen var ett inte i alla avseende helt tydligt mål att en typfallsindivid skulle få 60 procent i kompensationsgrad. Pensionsmyndigheten har tolkat att denna typfallsindivid är någon som har samma inkomst som andel av vid varje år rådande snittinkomst (så kallad rak löneprofil) och som börjar arbeta med denna inkomst vid 23 års ålder. Typfallsindividens inkomst ligger under intjänandetaket. På grund av förändringar i hur avgiften beräknas i kombination med att skattereduktion getts för den allmänna pensionsavgiften, på 7 procent av inkomsten upp till 8,07 inkomstbasbelopp, kan ”målkompensationen” sägas ha sänkts till 56 procent ($0,93 \times 60 = 55,8$). Innan det infördes skattereduktion för den allmänna pensionsavgiften beräknades kompensationsgraden efter det att den allmänna pensionsavgiften på 7 procent var dragen från arbetsinkomsten. Efter att skattereduktion helt getts för den allmänna pensionsavgiften var det ologiskt att göra så. Arbetsinkomsten efter skatt blev med skattereduktionen högre, samtidigt som pensionen inte påverkades, vilket sänkte kompensationsgraden för alla. För typfallet sjönk kompensationsgraden till nämnda 56 procent. Den valda utformningen av metoden att fastställa riktålder är inte avsedd att kompensera för det som i praktiken blev en avgiftssänkning från 18,5 till 17,21 procent.

En ålder för fastställande på 60 år innebär att varje årskull får veta den fastställda riktåldern minst åtta år före det att årskullen uppnår riktåldern, och fyra år före det att den uppnår tidigaste åldern för pensionsuttag. Det torde ge pensionsspararna tillräckliga förutsättningar för att planera sitt pensionsuttag och sin pensionering. Undersökningar gjorda av Pensionsmyndigheten visar dessutom att planering av pension görs mellan

55-69 års ålder¹⁹. 55 års ålder speglar första möjliga tidpunkt för uttag av vissa tjänstepensioner och är första tidpunkten de som kan ta ut sådana tjänstepensioner börjar fundera på pension. Sedan varierar planeringen av pensioneringen mycket mellan olika individer beroende på vilken livssituation man befinner sig i. Undersökningarna visar dock att de flesta planerar sin pensionering inom ett år före tänkt uttagstidpunkt. Vidare bedömer Pensionsmyndigheten att de riktåldersprognoser som kommer att göras kommer att vara träffsäkra för de allra flesta årskullar, flera år före 60 års ålder. Sammantaget gör detta att förutsägbarheten enligt vår uppfattning blir tillräckligt god.

På grund av att åldern för när riktåldern fastställs föreslås ligga fast kommer framförhållningen att öka till nio år när riktåldern höjs till 69 år.

4.1. Beslut för en ny årskull varje nytt beräkningsår

I Pensionsåldersutredningen föreslås att riktåldern skulle börja gälla fyra kalenderår efter beräkningsåret. Att ange kalenderår istället för årskullar leder, enligt Pensionsmyndigheten, till vissa oklarheter. Här följer ett exempel som belyser en svårighet som uppstår om man skulle implementera Pensionsåldersutredningens förslag.

Tabell 1. Svårigheter som uppstår vid beräkning av riktålder utifrån kalenderår istället för årskull.

Beräkningsår	Gäller för år	Riktålder	Årskullen som uppnår årets riktålder
2032	2036	67	1969
2033	2037	67	1970
2034	2038	68	1970
2035	2039	68	1971

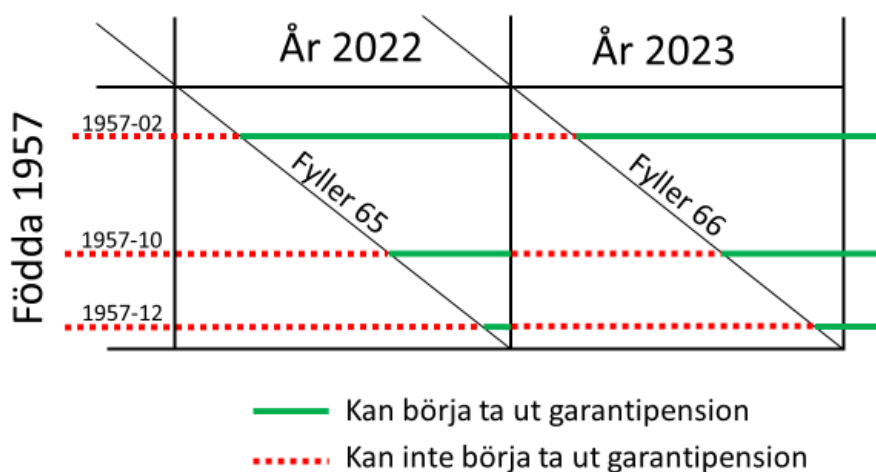
De tre första kolumnerna är från Pensionsåldersutredningen s. 281.

De som är 67 år gamla 2037 är födda 1970. För den årskullen gäller då riktåldern 67 år och de individer vars uttagsålder styrs av riktåldern väljer då att gå i pension. 2038 höjs riktåldern till 68 år. De som är 68 år gamla 2038 är årskullen födda 1970, men dessa har redan gått i pension. Så 2038 är det

¹⁹ Förstudierapport Uttagsplan, 2016-04-04

ingen av dessa som går i pension utifrån riktåldern. Det är först 2039 som de som är födda 1971 har uppnått 68 års ålder och, de som styrs av riktåldern, går i pension. Årskullen födda 1971 påverkades av beslutet om riktåldern redan 2038 då de var 67 år vilket gjorde dem för unga för att kunna ta ut sin garantipension. I pensionsöverenskommelsen²⁰ från december 2017 anges att lägsta åldern för att ta ut garantipension ska höjas från 65 till 66 år 2023. De som är födda till exempel i december 1957 kan börja ta ut garantipension i december 2022 då de fyller 65, men om de väntar till 2023 måste de vänta till december 2023 då de fyller 66. Detta illustreras i figur 2.

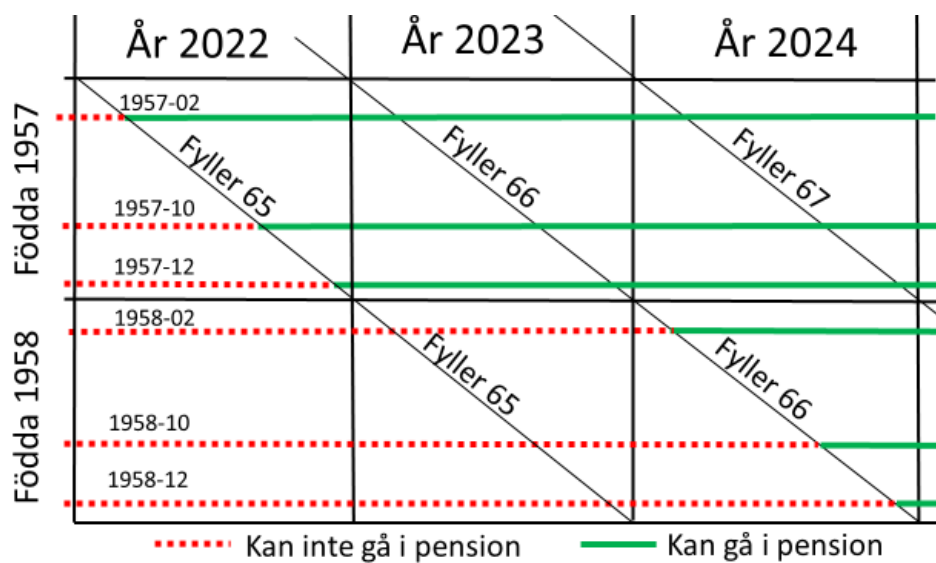
Figur 2. Exempel på när tre individer födda 1957 tidigast kan ta ut garantipension enligt pensionsöverenskommelsen



Pensionsmyndigheten förordar att riktåldern beslutas för de som uppnått 60 års ålder vid beräkningsåret. Eftersom man kopplar riktåldern direkt till födelseår och inte kalenderår blir det tydligare vem beslutet om riktåldern avser. I figur 3 illustreras fallet med övergången i riktålder från 65 till 66 år enligt Pensionsmyndighetens förslag.

²⁰ Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner. 2017-12-14

Figur 3. Exempel på hur riktåldern skulle införas enligt Pensionsmyndighetens förslag.



Motsvarigheten till tabell 1 blir då:

Tabell 2. Riktålder beräknat per födelseår istället för kalenderår

Gäller för födelseår	Riktålder	Innebär pensionering vid år
1969	67	2036
1970	67	2037
1971	68	2039

Bearbetning av tabell 2 där riktåldern anges för födelseår istället för kalenderår.

5. Ändring av riktåldern

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern endast får ändras om minst tre år har förflutit sedan föregående ändring och att den ändras endast med ett år i taget. Vidare föreslår Pensionsmyndigheten att avrundning sker till närmaste heltal och att det för sänkning av riktåldern krävs att framräknad riktålder understiger senast fastställda riktålder med minst ett helt år.

Förslagen återfinns i 2 kap. 10 f-h §§

Pensionsåldersutredningen lämnade inga förslag i detta avseende.

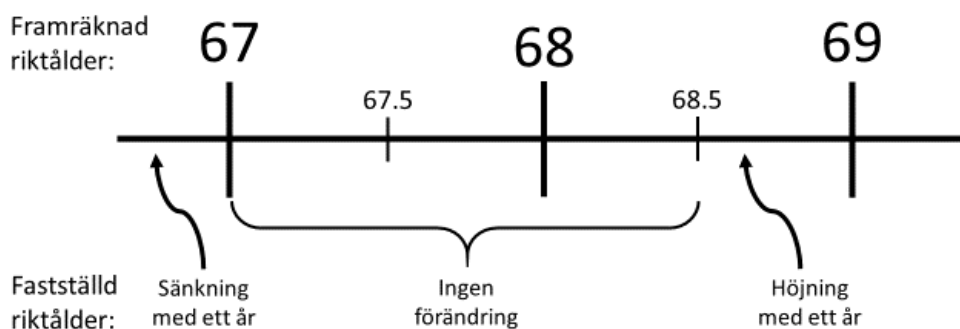
En förändring av riktåldern kan ha stor påverkan för vissa individer eftersom den bland annat påverkar tidigaste ålder för garantipension, tidigaste uttag av inkomstgrundad pension och högsta ålder för att uppbära sjukersättning eller arbetslöshetsersättning. Pensionsmyndigheten anser att riktåldern inte bör ändras alltför ofta eller för mycket åt gången eftersom det kan göra det svårt för individer att planera sin pension och minska deras förtroende för pensionssystemet. Den framräknade riktåldern följer en given formel, vilken bygger på förändringen av livslängden mellan startåret och beräkningsåret såväl under arbetslivet som under pensionstiden. Statistiken som används vid beräkningen utgörs av femåriga livslängdstabeller från SCB, vilket ger en viss utjämnande effekt jämfört mot att använda statistik för endast ett år. Ett enskilt år med avvikande utfall i dödlighet gör inte nödvändigtvis ett stort avtryck i de femåriga livslängdstabellerna och därmed inte heller i den framräknade riktåldern.

Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern endast ska kunna ändras då den har varit oförändrad i tre år före det aktuella beräkningsåret. Vid valet av periodens längd har hänsyn tagits till pensionsöverenskommelsens förslag om hur riktåldern ska stiga innan formeln för riktåldern införs, där en höjning sker vart tredje år. Pensionsmyndigheten anser att en höjning vart tredje år är en lämplig begränsning för att blivande pensionärer ska kunna planera sin pension.

Pensionsmyndigheten föreslår vidare att riktåldern endast kan ändras med ett år i taget. Utan en sådan begränsning försvinner annars en del av den avsedda effekten med att inte ändra riktåldern oftare än vart tredje år.

Om den fastställda riktåldern har varit oförändrad de tre senaste åren och den framräknade riktåldern är mer än ett halvt år högre än den senast fastställda riktåldern, ska riktåldern höjas med ett år. I det fall då den framräknade riktåldern är lägre än den senast fastställda riktåldern är Pensionsmyndighetens förslag att den framräknade riktåldern behöver understiga den senast fastställda riktåldern med minst ett år för att riktåldern ska sänkas.

Figur 4. Exempel på förändring av riktåldern från 68 års ålder.



Exemplet förutsätter att den fastställda riktåldern har varit oförändrad på 68 år de senaste tre åren. För att riktåldern ska ändras nedåt måste den framräknade riktåldern sjunka ned till 67 år eller under. För en höjning krävs att den framräknade riktåldern har stigit till över 68.5 år.

Motivet till den föreslagna trögheten i avrundningen när beräkningen resulterar i en sänkning av riktåldern är att det inte är önskvärt att sänka riktåldern om den sänkta medellivslängden inte är varaktig. Om det är en tillfällig nedgång i den framräknade riktåldern – vilket inte är möjligt att veta i förväg – är det enligt Pensionsmyndighetens bedömning önskvärt att riktåldern ligger kvar hellre än att den sänks för att sedan omedelbart höjas igen i en nära framtid.

6. Beräknade åldrar för riktåldern

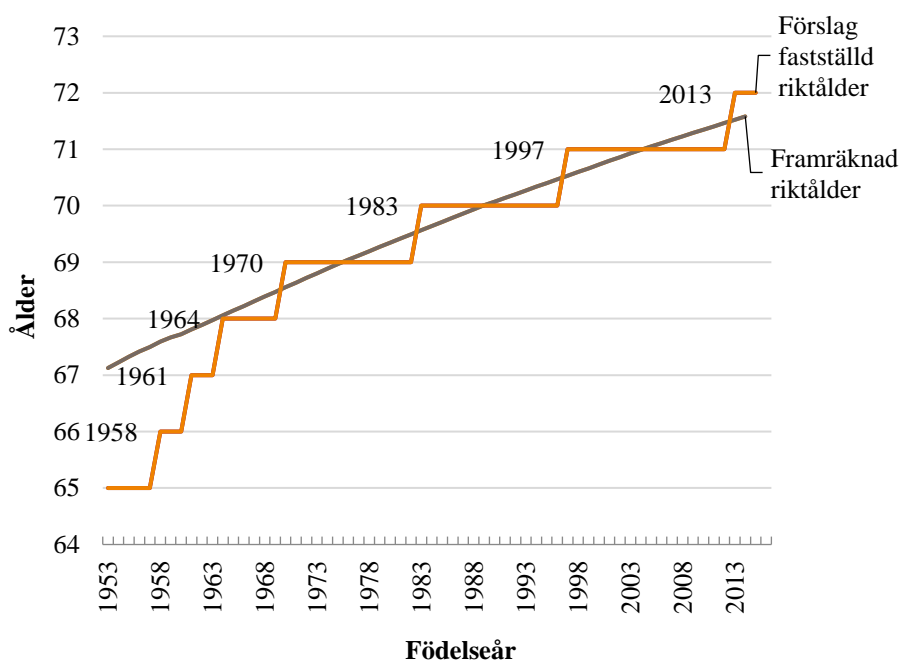
Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern fastställs till 65 år för personer födda till och med 1957, 66 år för personer födda 1958, 1959 och 1960 samt 67 år för personer födda 1961, 1962 och 1963.

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 b §.

Pensionsmyndighetens förslag avviker från pensionsöverenskommelsen genom att basera riktåldern på årskullar istället för kalenderår.

Används Pensionsmyndighetens förslag, med SCB:s prognosticerade livslängder, ges följande riktåldrar:

Figur 5. Framräknad riktålder och förslag till fastställd riktålder.



Fram till årskull född 1963 ges de föreslagna åldrarna av lagförslaget i 2 kap 10 b §. Från årskull 1964 är förslaget på riktålder baserat på framräknad riktålder (grå linje)

Nedan presenteras förslag på riktålder, i tabellform. Icke avrundade åldrar r_a finns i tabellform i bilaga 1, Tabell 5.

Tabell 3. Framräknad och prognostiserad riktålder enligt Pensionsmyndighetens förslag.

Från och med födelseår	Till och med födelseår	Riktålder	Gäller från år
	1957	65	
1958	1960	66	2024
1961	1963	67	2028
1964	1969	68	2032
1970	1982	69	2039
1983	1996	70	2053
1997	2012	71	2068
2013		72	2085

Enligt pensionsöverenskommelsen ska åldern för garantipension höjas till 66 år för årskullen född 1958. 2026 öppnar pensionsöverenskommelsen upp för att ansluta pensionsåldern till riktåldern. För årskullen född 1961 visar riktåldersformeln på en riktålder på 68 år. Dock föreslår Pensionsmyndigheten, som tidigare nämnts, att man inte ska höja riktåldern oftare än vart tredje år och endast med ett år i taget. Därmed är förslaget att höjningen till 67 år sker för årskullen född 1961 och att höjningen till 68 år sker för årskullen född 1964. Därefter är riktåldern fullt infasad och reglerna om att inte höja oftare än vart tredje år samt om att ändra endast med ett år i taget förväntas inte slå till, se Tabell 3.

7. Kompensationsgrader

För att belysa effekten av olika pensionsåldrar på kompensationsgraden presenteras nedan resultaten av typfallsberäkningar gjorda i Pensionsmyndighetens typfallsmodell version 3.4. För Pensionsmyndighetens standardtypfall gäller följande förutsättningar:

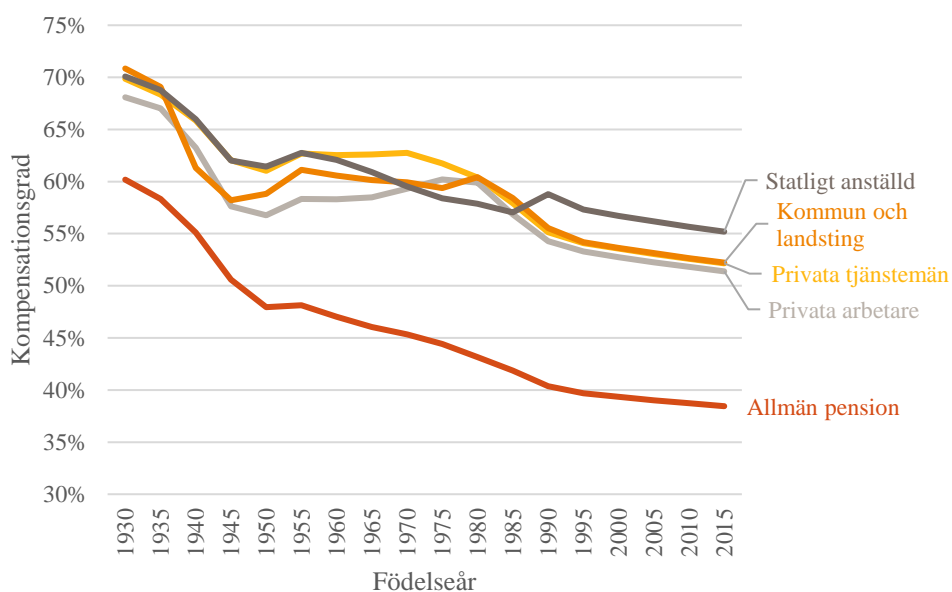
- Lönen motsvarar 31 000 kr/mån år 2018 och följer den allmänna löneutvecklingen i samhället.
- Arbetslivet startar vid 23 års ålder.
- Arbetslivet pågår fram till riktåldern.
- Prognosstandarderna sätter inflationsantagandet till 2 procent, reelltillväxt i genomsnittlig inkomst till 1,8 procent och realavkastning till 3,9 procent.

Typfallets kompensationsgrad beräknas som första pension i förhållande till sista lön. Antaganden om inflation och realinkomstillväxt spelar ingen roll för kompensationsgraden. För kompensationsgraden spelar endast den antagna avkastningens förhållande till inkomstillväxten roll, dvs. det som i rapporten benämns ”överavkastning”. Vid ett bortseende från eventuell garantipension och bostadstillägg spelar inte heller lörens storlek någon roll för kompensationsgraden, så länge den antagna lönen understiger intjänandetaket om 7,5 inkomstbasbelopp, dvs. motsvarande en inkomst om ca 40 000 kronor i månaden.

Kompensationsgrader vid 65 års ålder

Följande kompensationsgrader gäller vid en pensionsålder på 65 år:

Figur 6. Prognos kompensationsgrad för allmän pension respektive allmän pension och tjänstepension uppdelat på de fyra största avtalsområdena vid uttag av pension vid 65 år med nuvarande regler.



Anledningen till att kompensationsgraden för tjänstepensionen inte faller lika mycket som för den allmänna pensionen är att det har gjorts förstärkningar i tjänstepensionsavtalen. Det vill säga att avgifterna eller premierna till tjänstepensionsavtalen har höjts.

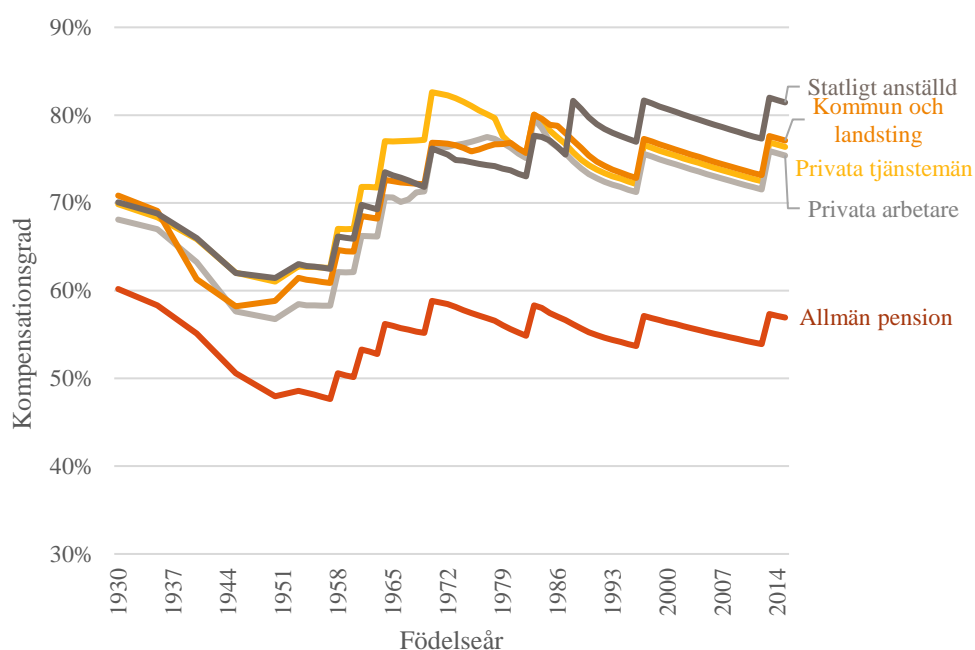
Vid analysen av beräkningen av riktåldern har Pensionsmyndigheten, som tidigare nämnts, utgått från pensionsnivåerna för individer födda 1930 och som pensionerades vid 65 års ålder. Många av de som är födda 1930 eller tidigare har ingen tjänstepension. Vi har sett en stark utveckling av tjänstepensionerna de senaste tjugo åren och de kommer i framtiden, sannolikt, att utgöra en betydande del av den totala inkomsten för en pensionär.

Då tjänstepensionens konstruktion till stor del bygger på placeringar i fonder etc. utvecklas värdet på tjänstepensionerna på ett annat sätt än inkomstpensionen inom den allmänna pensionen. I de flesta fall sker en överavkastning. Det är därför svårt att göra jämförelser mellan den allmänna pensionen och tjänstepensionen. Eftersom tjänstepensionen påverkar den sammanlagda kompensationsgraden för en pensionär kan riktåldern beräknas till en lägre ålder om hänsyn skulle tas även till tjänstepensionen. Med detta synsätt frångås dock tanken om att riktåldern endast ska påverkas av livslängdsförändringen. Dessutom har mycket förändrats inom tjänstepensionen de senaste åren för att kompensera för lägre allmän pension, vilket gör det svårare att hitta en riktåldersformel som tar hänsyn till tjänstepensionen. Pensionsmyndigheten har därför valt att inte ta hänsyn till tjänstepensionen vid beräkning av riktåldern.

7.1. Kompensationsgrader vid Pensionsmyndighetens förslag om riktålder

Nedan presenteras prognosticerade kompensationsgrader utifrån Pensionsmyndighetens förslag om riktålder.

Figur 7. Prognos kompensationsgrad vid Pensionsmyndighetens förslag om riktålder, för dem med enbart allmän pension respektive allmän pension och tjänstepension uppdelat på de fyra största avtalsområdena.



Efter infasning av riktåldern håller sig kompensationsgraden på en högre nivå, runt 55-60 procent, för allmän pension. För de yngre årskullarna blir kompensationsgradens kurva sågtandsformad. Det beror på att riktåldern avrundas till hela år. Vid höjning av riktåldern stiger kompensationsgraden, vid den då höjda åldern, kraftigt för att sedan sakta sjunka fram till nästa höjning.

8. Åldersgränser kopplade till riktåldern

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att tidigaste uttagsålder sätts till 61 år för personer födda till och med 1958, 62 år för personer födda 1959 och 1960, 63 år för personer födda 1961, 1962 och 1963 samt 64 år för personer födda 1964. Pensionsmyndigheten föreslår vidare att tidigaste uttagsålder sätts till riktåldern minus fyra år för personer födda från och med 1965. Slutligen föreslår Pensionsmyndigheten att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2020 samt att nu gällande regelverk ska tillämpas fram till ikraftträdandet.

Förslaget återfinns i 56 kap. 3 § samt i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Pensionsmyndighetens förslag avviker från Pensionsåldersutredningens förslag då Pensionsåldersutredningen föreslår att ikraftträdandet kopplas till kalenderår medan Pensionsmyndigheten förespråkar att det ska kopplas till födelseår.

Enligt pensionsgruppens överenskommelse från december 2017 ska lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjas till 62 år och LAS-åldern höjas till 68 år 2020. 2023 ska dessa åldrar höjas till 63 år respektive 69 år. 2026 höjs lägsta ålder till 64 år. Pensionsmyndigheten har inte tagit ställning till hur LAS-åldern ska kopplas till riktåldern

Tabell 4 visar hur de föreslagna årtalen kopplas till födelseår.

För en försäkrad med födelseår 1959 finns det enligt dagens regelverk möjlighet att gå i pension vid 61 års ålder. Den lägsta uttagsåldern höjs till 62 år 2020. En försäkrad som är född 1959 och som fyller 61 år under 2020 har möjlighet att under 2019 inkomma med en ansökan om att ta ut allmän pension vid 61 års ålder, innan lagändringen trätt i kraft. En ansökan om att ta ut allmän pension som inkommer mer än ett år innan den försäkrade fyller 61 år avvisas av Pensionsmyndigheten. En person som är född 1959 och som ansöker om allmän pension under 2019, och tidigast ett år innan 61-årsdagen, kommer, enligt vårt förslag få sin ansökan prövad enligt nu gällande regler. För denna person blir därmed den föreslagna ändringen av 56 kap 3 § första stycket p. 2 verkningslös. För försäkrade som är födda under 1959 och som under 2020 inkommer med en ansökan om att ta ut allmän pension vid 61 års ålder blir konsekvensen att Pensionsmyndigheten kommer att avslå ansökan. För senare årskullar uppstår inte detta problem eftersom lagen om den högre lägsta åldern trätt i kraft före den tidigaste i praktiken möjliga ansökningstidpunkten. Ett alternativ till denna ordning skulle kunna vara en lagändring som träder i kraft under 2019. En sådan

lagändring skulle i så fall ha innebörden att ansökningar som inkommit till Pensionsmyndigheten tidigare än till exempel tre månader innan den månad den försäkrade fyller 61 år ska avvisas. En sådan lagändring skulle dock endast vara en lösning avseende de försäkrade som är födda under den tidigare delen av året. Ändringen skulle dessutom kunna uppfattas som orättvis av de som blev tvungna att vänta ytterligare ett år med att kunna ta ut pension. Ett annat alternativ skulle kunna vara en lag som träder i kraft vid ingången av 2019 och som reglerar lägsta ålder för uttag av allmän pension till 62 år för personer födda under 1959. Båda dessa alternativ faller dock sannolikt på tidsaspekten. Det framstår inte som rimligt att sådana ändringar skulle hinna komma på plats i tid. För det fall regeringen inte anser att konsekvenserna av det föreslagna regelverket är acceptabla finns möjligheten att justera de föreslagna ändringarna i 56 kap 3 § 2 första stycket 1 och 2 p. så att årskullen 1959 som finns återgiven i 2 p. flyttas till 1 p. En sådan ändring skulle innebära att samtliga försäkrade som är födda under 1959 skulle ha möjligheten att ta ut allmän pension vid 61 års ålder. Det skulle dock innebära ett avsteg från Pensionsgruppens överenskommelse.

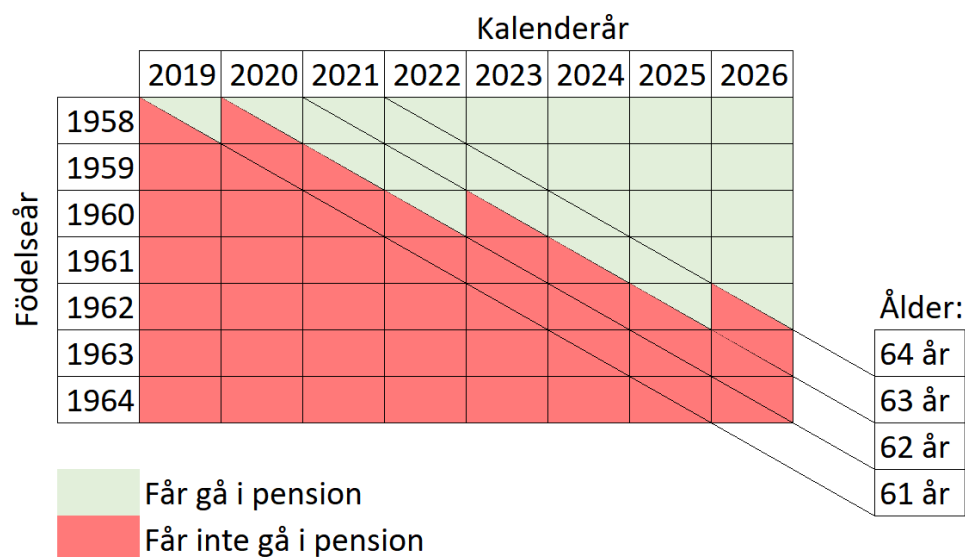
Tabell 4. Riktålder samt lägsta uttagsålder kopplad till födelseår.

Pensionsöverenskommelsen			Pensionsmyndighetens förslag		
Årtal	Lägsta uttagsålder	Riktålder	Födelseår	Lägsta uttagsålder	Riktålder
2020	62	65	1958	61	66
2021	62	65	1959	62	66
2022	62	65	1960	62	66
2023	63	66	1960	62	66
2024	63	66	1961	63	67
2025	63	66	1962	63	67
2026	64		1962	63	67
2027			1963	63	67
2028			1964	64	

Med Pensionsmyndighetens förslag är lägsta åldern alltid minst fyra år lägre än riktåldern till skillnad från i pensionsöverenskommelsen, se rödmarkerade siffror.

Årskullen födda 1960, 63 år 2023, kunde gå i pension 2022 då de var 62 år, så höjningen till 63 år får effekt först på årskullen födda 1961 året 2024. På motsvarande vis får den föreslagna höjningen till 64 år genomslag först på årskullen födda 1963, vilket skulle ge en differens till riktåldern på 3 år.

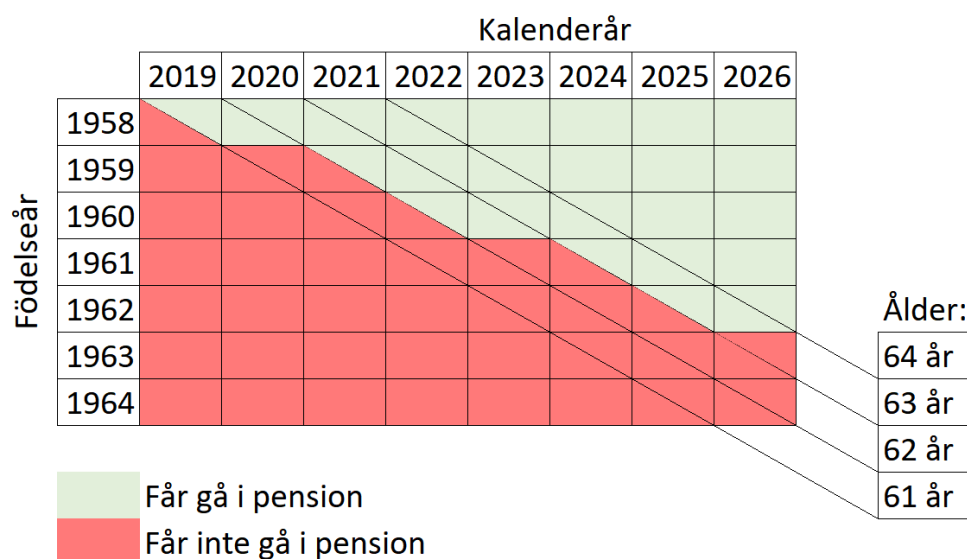
Figur 8. Illustration av höjningen av lägsta åldern enligt pensionsöverenskommelsen förslag.



Förändringen av den lägsta ålder för uttag av allmän pension enligt pensionsöverenskommelsen. Som beskrivits i kapitel 5 blir effekten av höjningen av den lägsta åldern något diffus då vissa födelseåldrar som fått en höjd pensionsålder i praktiken redan kan ha gått i pension.

Pensionsmyndigheten har tolkat Pensionsgruppens överenskommelse som att man önskar att möjligheten till att ta ut allmän pension ska fortsätta att ligga fyra år före riktåldern. Pensionsmyndigheten föreslår därför att från och med årskullen födda 1965 knyts lägsta ålder för att ta ut allmän pension till riktåldern minus fyra år. Det innebär att skillnaden mellan lägsta ålder för uttag och den ålder då grundskyddet träder i kraft är densamma som idag. Enligt Pensionsmyndighetens förslag är riktåldern 67 år för de födda 1961 och de fyller 63 år 2024, vilket passar in med höjningen 2023. Som en följd föreslår Pensionsmyndigheten att lägsta åldern för uttag av allmän pension höjs till 64 år först för årskullen född 1964 vilka fyller 64 under år 2028.

Figur 9. Illustration av höjningen av lägsta åldern enligt Pensionsmyndighetens förslag.



Förändringen av den lägsta åldern för uttag av allmän pension enligt Pensionsmyndighetens förslag. Höjningen av dessa åldersgränser är helt kopplad till födelseår.

Pensionsmyndigheten förutsätter att lagändringarna träder i kraft 1 januari 2020. Förslagen är i stora delar avhängiga av att detta datum. Skulle processen försenas skulle det innebära att många av förslagen behöver omarbetas.

Pensionsmyndigheten har i det interna arbetet övervägt möjligheten att lagstifta om bland annat en höjning av lägsta åldern med retroaktiv verkan. Detta har dock förkastats, Pensionsmyndigheten föreslår därför att nu gällande lagstiftning ska gälla fram till lagändringarna träder i kraft.

9. Internationell jämförelse

Flera andra länder har infört regleringar som ger en ändrad pensionsålder över tid. Exempel på nära håll är Finland och Danmark men liknande regleringar finns också i bland annat Storbritannien och USA.

USA och Storbritannien har en i lag angiven stegvis ökning upp till en viss pensionsålder. För Danmark och Finland regleras en stegvis ökning fram till en tidpunkt där istället beräkning enligt en i lag angiven modell tar vid.

För USA höjdes pensionsåldern till en början med två månader för varje årskull. Därefter är pensionsåldern oförändrad för elva årskullar, varefter höjningen med två månader för varje årskull återupptas.²¹ För Storbritanniens del höjs pensionsåldern med en månad för varje, i lagtexten angivet, månadsintervall senare under vilket pensionstagaren är född.²² För Finland är höjningen till en början tre månader för varje årskull. Därefter är pensionsåldern oförändrad under tre år till dess att den beräknas enligt formel. Den fastställs då årligen, beräknas med en månads noggrannhet och får ändras med maximalt två månader i taget.²³ För Danmark är höjningen till en början sex månader för varje, i lagtexten angivet, halvårsintervall senare under vilket pensionstagaren är född. Därefter är pensionsåldern oförändrad under sju och ett halvt år till dess att den beräknas enligt formeln. Den fastställs då vart femte år, avrundas till halvår och får ändras med maximalt ett år i taget.²⁴

Ländernas pensionsåldrar illustreras i Figur 10 nedan. Avseende USA syns inte den första ökningstrappan eftersom den inföll för årskullar före den första som figuren omfattar. Avseende Storbritannien illustreras inte den månadsvisa ändringen utan endast de tillfällen då förändringen innebär att åldern går från ett helt år till ett annat. Eftersom Storbritannien troligen kommer att öka utvecklingstakten för pensionsåldern illustreras i figuren ett av Storbritanniens två framtagna ändringsförslag.²⁵ Förslaget som illustreras är det som innebär den minsta ökningstakten.

²¹ P.L. 98-21, (H.R. 1900) Social Security Amendments of 1983

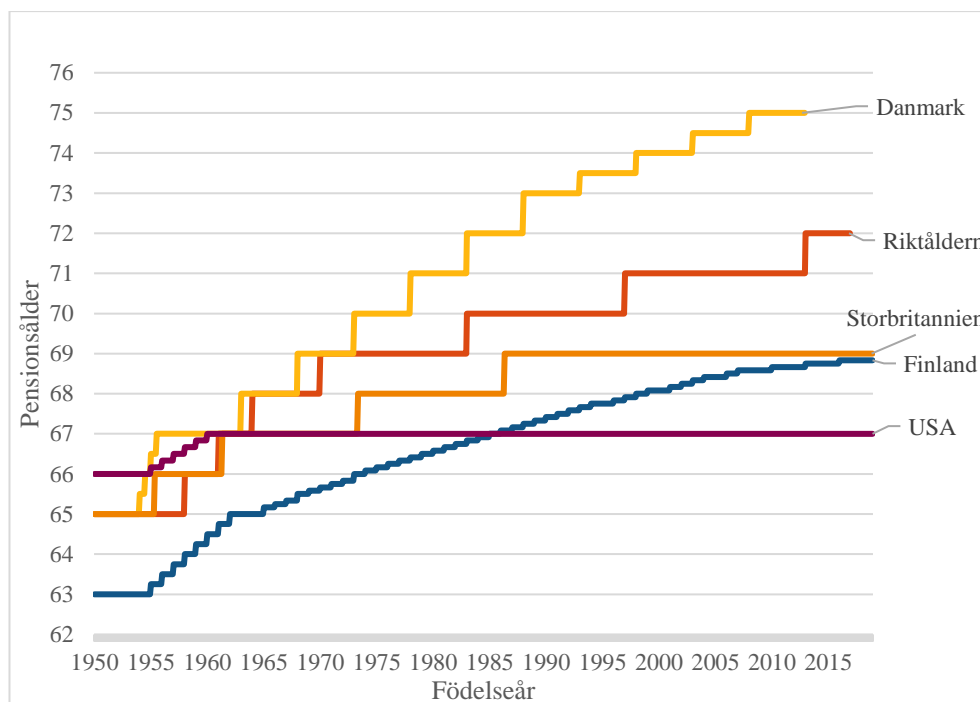
²² UK Pensions Act 2014 Part 3

²³ Lag om pension för arbetstagare 19.5.2006/395 och Lag om ändring av lagen om pension för företagare 72/2016

²⁴ LBK nr 1208 af 17/11/2017 lov om social pension

²⁵ Periodic review of rules about State Pension age Report by the Government Actuary Presented to Parliament pursuant to section 27 of the Pensions Act 2014. Ordered by the House of Commons to be printed 24 March 2017

Figur 10. Jämförelse av pensionsåldrar i olika länder framöver



Avseende USA och Storbritannien följer pensionsåldern direkt av lagtexten och det saknas därför reglering för fastställande av pensionsåldern. För Storbritannien är det dock lagstadgat att regeringen återkommande ska utvärdera regleringen av pensionsålder. För både Danmark och Finland är det reglerat att pensionsåldern ska fastställas av regeringen.

10. Modell för rättslig reglering av riktålder

Förslag: Pensionsmyndigheten föreslår att riksdagen stiftar lag i vilken regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ges rätt att meddela närmare föreskrifter om riktålder. Regeringen ger Pensionsmyndigheten i uppdrag att beräkna riktåldern. Uppdraget formuleras vid ett tillfälle om inte grunden för beräkningen ändras genom lagändring. Därefter återkommer uppdraget varje år i regleringsbrevet. Pensionsmyndigheten redovisar ett förslag som innehåller den framräknade riktåldern och detaljerade underlag för beräkningen. Regeringen meddelar därefter den nya riktåldern i förordning.

Förslaget återfinns i 2 kap. 10 i §.

Pensionsåldersutredningen lämnade ett likalydande förslag till bemyndigande i detta avseende. Pensionsmyndigheten beskriver dock på ett annat sätt hur bemyndigandet skulle kunna fungera.

Utöver den föreslagna modellen finns ytterligare tre möjliga modeller för rättslig reglering.

- Riksdagen stiftar lag i vilken regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ges rätt att meddela närmare föreskrifter om riktålder. Regeringen meddelar förordning som innebär att Pensionsmyndigheten får uppdrag att räkna fram riktålder och att meddela denna i föreskrift.
- Riksdagen stiftar lag i vilken regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ges rätt att meddela närmare föreskrifter om riktålder. Lagen utformas så att regeringen ges mandat att avvika på något sätt. Regeringen ger Pensionsmyndigheten i uppdrag att beräkna riktåldern. Uppdraget formuleras vid ett tillfälle, om inte grund för beräkningen ändras genom lagändring. Därefter återkommer uppdraget varje år i regleringsbrevet. Pensionsmyndigheten redovisar ett förslag som innehåller den framräknade riktåldern och detaljerade underlag för beräkningen. Regeringen meddelar därefter den nya riktåldern i förordning.
- Riksdagen stiftar lag som beskriver hur riktåldern ska beräknas. Riksdagen beslutar ny riktålder genom ändring i socialförsäkringsbalken eller i separat lag varje gång riktåldern ändras.

Den förespråkade modellen innebär att riksdagen i lag anger detaljerade regler för hur riktåldern ska beräknas, och att riksdagen ger regeringen i uppdrag att ge den myndighet regeringen vill i uppdrag att utföra beräkningen. Vidare innebär vårt förslag att regeringen endast har att fastställa den av myndigheten beräknade riktåldern, utan möjlighet att påverka den. Att regeringen meddelar riktåldern i förordning som publiceras i Svensk författningssamling ger en större spridning jämfört med om Pensionsmyndigheten istället meddelar riktåldern i föreskrift. Större spridning är en fördel särskilt eftersom riktåldern kommer att tillämpas även av andra institutioner än Pensionsmyndigheten. Samma lagstiftningsmodell används för fastställande av andra värden med bred tillämpning, såsom inkomstbasbeloppet. Det är en beprövad och välfungerande modell. Att riktåldern fastställs av regeringen genom förordning ger större tyngd och legitimitet, jämfört med om den fastställts av Pensionsmyndigheten genom föreskrift. Det kan anses särskilt angeläget vid genomförandet av en reform med den betydande påverkan den har för många enskildas rättigheter.

Modellen där Pensionsmyndigheten meddelar föreskrift innebär att Pensionsmyndigheten sköter processen med att ta fram riktåldern och föreskrift för denna helt självständigt, vilket ger effektivitetsvinster under processen. Typiskt sett används modellen för fastställanden som är specifika för den myndighet som meddelar föreskriften. Exempelvis för de delningstal som används för beräkning av inkomstpension och som meddelas genom föreskrift av Pensionsmyndigheten. Modellen används som utgångspunkt, såvitt Pensionsmyndigheten erfar, inte för sådan ingripande reglering för individen som nu är aktuell.

Modellen där regeringen ges mandat att avvika från den beräknade åldern ger ett utrymme för regeringen att göra ekonomiska och eller politiska överväganden om riktålderns lämpliga nivå, eller i vart fall eventuella höjningar av den. Det skulle, enligt Pensionsmyndigheten, skapa en större osäkerhet avseende riktålderns nivå än vad den förespråkade modellen innebär. Det vore vidare en betydande förändring i förhållande till dagens maktfördelning mellan regering och riksdag. Det ligger inte heller i linje med Pensionsåldersutredningens förslag.

Modellen där riksdagen beslutar om riktåldern i lag kräver återkommande lagstiftningsarbete för riksdagen, inklusive arbetet med beräkningen av riktåldern. Det ger en mindre effektiv process jämfört med övriga modeller och eventuellt samma eller större osäkerhet om riktålderns nivå som i modellen där regeringen själv skulle besluta riktåldern. Modellen skulle, genom att den fordrar en lagstiftningsprocess vid varje förändring, dock kunna anses skänka större legitimitet till den på det sättet beslutade riktåldern. Modellen medför också risker för att lagstiftaren ändrar riktåldern på ett sätt som inte motiveras av beräkningsprinciperna.

Den modell som Pensionsmyndigheten förespråkar bedöms sammantaget följa Pensionsåldersutredningens idé och anses ge en för ändamålet lämplig avvägning mellan effektivitet i processen, genomslag för tillämpningens förutsägbarhet och acceptans för reformen hos individen.

11. Analys av konsekvenser

Det svenska pensionssystemet har i princip en flexibel pensionsålder. Det är möjligt att tjäna in pensionsrätt under hela livet och det är möjligt att ta ut pensionen när som helst från den tidigaste uttagstiden, för närvarande 61 års ålder. Pensionens storlek beror på den sammanlagda intjänade pensionsrätten och förväntad återstående livslängd vid pensionsuttaget. Införandet av en riktålder påverkar inte den inkomstgrundade pensionen i någon större utsträckning, utöver gränsen för tidigaste uttag, samt några beräkningstekniska faktorer.

Riktåldern får däremot stor betydelse för dem som är beroende av grundskyddet i systemet. För en stor del av dessa kommer i praktiken åldern för tidigaste uttag att vara lika med riktåldern. Detta eftersom rätten till grundtrygghetsförmånerna är bunden till riktåldern och de är beroende av garantipension och eventuellt bostadstillägg för att få en försörjning vid pensioneringen.

Motivet bakom att införa en riktålder är att förlänga arbetslivet och senarelägga pensionsuttaget. Även om pensionsåldern är flexibel finns det idag en stark koppling till 65 års ålder när det gäller inkomstförsäkring och trygghet på arbetsmarknaden. Om utgångspunkten för pensionsreglerna är att människor ska arbeta fram till riktåldern, en realitet i alla fall för dem som är beroende av grundtrygghetsförmånerna, bör även de regelverk som hanterar inkomstförsäkring och trygghet på arbetsmarknaden anpassas till riktåldern. I rapporten har Pensionsmyndigheten inte gjort någon fullständig inventering av dessa regelverk, utan ger enbart exempel på några av de viktigaste.

11.1. Ålderspension

11.1.1. Arvsvinster

Arvsvinster fördelas bland kvarlevande inom samma årskull som de avlidna och enligt två olika metoder. För de som inte fyllt 60 år beräknas arvsvinster på faktiskt avlidnas pensionsbehållning. Eftersom pensionsbehållningen för de avlidna kan fastställas först efter dödsfallsårets slut kan beräkning och fördelning av arvsvinsterna göras först året därefter, alltså med ett års eftersläpning. Bland dem över 60 år finns både de som uppbär pension helt eller delvis och de som ännu inte tagit ut pension. För de som uppbär pension kan arvsvinsterna anses ingå i delningstalet eftersom dessa baseras på livslängdsstatistik. För att tillämpa samma princip för arvsvinsttilldelning inom en årskull används därför livslängdsstatistik i stället för faktiskt efterlämnade pensionsbehållningar även när arvsvinstfaktorerna fastställs för de som fyllt 60 år men som inte påbörjat sitt pensionsuttag. Det innebär att arvsvinsterna kan fördelas utan ett års eftersläpning. För de som tar ut sin pension undviks härigenom en eftersläpning avseende den del av pensionen som motsvarar fördelade arvsvinster för året före pensionsuttaget.

Med samma motivering som för nuvarande regler bör gränsen för de olika beräkningssätten följa åldersgränsen för tidigast uttag av pension. Då lägsta åldern för uttag av pensionen föreslås ändras först till 62 år och sedermera till fyra år före fastställd riktålder bör samma åldersgränser gälla avseende de olika metoderna för beräkning och fördelning av arvsvinst.

11.1.2. Pensionsgrundande belopp

11.1.2.1. Barnår

Syftet med ett pensionsgrundande belopp (PGB) för barnår är att ersätta för eventuellt inkomstbortfall med anledning av vården av barnet. Enligt nuvarande regler kan PGB för barnår tilldelas en förälder som inte fyllt 65 år under intjänandeåret. Åldersgränsen förutsätter alltså att inkomst kan finnas fram till 64:e året men inte längre och därmed hjälper denna regel till att befästa pensionsåldern 65 år.

Motivet för att införa riktåldern är att förlänga arbetslivet. Vid en förlängning av arbetslivet behöver också socialförsäkringens åldersgränser för ersättning av eventuellt inkomstbortfall förlängas i motsvarande mån. I likhet med förslaget avseende andra socialförsäkringsersättningar bör därför gränsen för när PGB för barnår kan fastställas kopplas till riktåldern i stället för till 65 års ålder. Därför föreslås att PGB för barnår ska kunna fastställas till och med inkomståret före det under vilket föräldern uppnår riktåldern.

Om en förälder har avlidit kan en överlåtelse till en annan försäkrad göras så länge denne är under 65 år. Även denna åldersgräns bör kopplas till riktåldern så att en överlåtelse kan göras till en annan försäkrad så länge denne inte uppnått riktåldern.

11.1.2.2. Övriga PGB

För övriga PGB finns ingen formell övre gräns för att kunna erhålla ett sådant belopp. I stället är det regelverken i de förmåner som ligger till grund för beräkningen som bestämmer den övre åldersgränsen. För PGB för pliktjänst och för studier ligger denna åldersgräns långt under 65-årsgränsen, varför införandet av riktåldern inte påverkar åldersgränsen.

När det gäller PGB för sjukersättning sammanfaller den övre gränsen med 65-års månaden eftersom rätten att uppbära sjukersättning upphör vid 65-års månaden. Vid införandet av en riktålder förutsätts att gränsen för rätten att uppbära sjukersättning och därmed även rätten att kunna få PGB för sjukersättning ändras och fortsättningsvis sammanfaller med riktåldern.

11.1.2.3. Förvärvsvillkoret

För pensionsrätt som erhållits på grund av PGB för barnår, studier eller pliktjänst måste det så kallade förvärvsvillkoret vara uppfyllt för att pensionsrätten ska kunna användas för beräkning av pension. Innan förvärvsvillkoret är uppfyllt betraktas pensionsrätten som latent.

Förvärvsvillkoret innebär att man måste ha minst fem år med pensionsgrundande inkomst (PGI) som uppgår till minst två inkomstbasbelopp för intjänandeåret. De fem åren måste ha inträffat före det år som man fyller 70 år.

Det finns ingen egentlig anledning att flytta den övre gränsen för när förvärvsvillkoret måste vara uppfyllt. Med nuvarande gräns är det ytterst ovanligt att förvärvsvillkoret uppfylls först närmare 70-årsåldern. Antingen uppfyller man villkoret betydligt tidigare i livet eller inte alls. Gränsen har heller ingen koppling till något annat regelverk och ligger redan över både den nuvarande LAS-åldern och även över den föreslagna framtida LAS-åldern för lång tid framöver.

11.1.3. Delningstal

Delningstalet ska återspegla den enligt aktuell befolkningsstatistik genomsnittliga återstående livslängden vid den ålder uttaget av pension påbörjas.

Definitivt delningstal fastställs för varje årskull vid ingången av det år då årskullen fyller 65 år. Därefter påverkas inte delningstalet av förändringar i befolkningens medellivslängd. Om individen tar ut sin pension före det år denne fyller 65 år används ett preliminärt delningstal. En omräkning sker sedan vid ingången av det 65:e levnadsåret med det definitiva delningstalet.

Eftersom riktåldern i förslaget kommer att ha samma betydelse som 65 år i nuvarande regler är det rimligt att även fastställandet av det definitiva delningstalet görs i samband med att riktåldern uppnås. Det följer då också att omräkningen från preliminärt till definitivt delningstal bör ske vid ingången av det år då individen uppnår riktåldern.

Vid beräkningen av det preliminära delningstalet används tillgänglig femårig livslängdsstatistik vid 61 års ålder och vid beräkningen av det definitiva delningstalet används motsvarande statistik vid 65 års ålder. När riktåldern införs måste beräkningen anpassas till tillgänglig statistik vid den tidigaste åldern för uttag som förändras från 61 år respektive tillgänglig statistik vid riktåldern.

11.1.4. Genomsnittlig PGI

11.1.4.1. Beräkning av inkomstindex

I beräkningen av inkomstindex, som görs varje år, används genomsnittlig PGI för de i åldern 16-64 år. Vid beräkningen av inkomstindex ingår även inkomster över intjänandetaket. Åldersgränserna avser att omfatta de årskullar som befinner sig i förvärsaktiv ålder. Både den undre och den övre åldersgränsen kan nu ifrågasättas. Om inkomstindex ska spegla inkomstutvecklingen för den förvärsaktiva befolkningen är det rimligt att den övre åldersgränsen anpassas till riktåldern.

Det är dock inte, enligt Pensionsmyndighetens uppfattning, nödvändigt att höja åldersgränsen för inkomsterna i inkomstindexet samtidigt med höjningarna av 65 årsgränsen, riktåldern. Det skulle kunna göras, men är som vi ser det inte nödvändigt och vi lämnar i denna rapport inget förslag

till en sådan höjning. Det är möjligt att det finns fördelar med att vänta med höjningen av åldersgränsen för inkomsterna i inkomstindex tills riktåldern höjts ett par år för att då genomföra en större höjning med en gång.

Inkomstindex ska spegla den genomsnittliga inkomstutvecklingen för de i förvärvsaktiva åldrar. Det finns en diskussion om det är möjligt att förbättra definitionen av inkomstmåttet i inkomstindex, se Inspektionen för Socialförsäkringens rapport *En utvärdering av inkomstmåttet i inkomstindex* (2016:6). Pensionsmyndigheten anser att anpassningen av inkomstindexets högre åldersgräns till ett införande av riktålder bör anstå en mer omfattande analys av om det finns utrymme att hitta en bättre definition av inkomstmåttet även i fler avseenden än endast den övre åldersgränsen.

11.1.4.2. Beräkning av PGB

Genomsnittlig PGI används också för att beräkna PGB för barnår och för plikttjänst. I denna beräkning utgörs underlaget av inkomster under intjänandetaket för samtliga med PGI som under året fyllt högst 64 år.

Även här är det rimligt att anpassa den övre gränsen till riktåldern för att få logik i systemet i övrigt. Pensionsmyndigheten föreslår dock att det sker först i samband med att inkomstmåttet för inkomstindex ändras.

Till skillnad från inkomstindex används i beräkningen av PGB det absoluta värdet av genomsnittsinkomsten. Enligt de beräkningar Pensionsmyndigheten gjort skulle en höjd åldersgräns medföra en sänkning av den genomsnittliga PGI som används vid beräkningen av PGB för barnår och plikttjänst. För exempelvis 2016 skulle skillnaden i genomsnittlig PGI ha blivit 200 kronor, vilket ger en försumbar effekt på pensionsrätten.

11.1.5. Garantipension

Riktåldern kommer att reglera den första möjliga tidpunkten då uttag av grundskyddsförmånerna kan påbörjas. Garantipensionen är en grundskyddsförmån och beviljas tidigast från och med den månad individen fyller 65 år enligt dagens regler. I februari 2018 presenterades en promemoria²⁶ om garantipensionen och övrigt grundskydd, vilken inte har tagit hänsyn till den dom från EU-domstolen som meddelades i december 2017²⁷ och som också påverkar garantipension i hög grad.

Pensionsmyndigheten väljer därför att inte kommentera påverkan av införandet av riktålder på garantipensionen, utan ser att en framtida utredning kring grundskydd i Sverige även måste ta hänsyn till införandet av riktålder och vilka konsekvenser det kommer att få på garantipensionen och på övriga grundskydd. Det gäller både avseende tidpunkten för rätt till grundskydd, beräkningen av försäkringstiden, beräkningen av den

²⁶ Ds 2018:8

²⁷ Mål nr C-189/16

inkomstgrundade pensionen som ska reducera garantipensionen och övriga delar där 65 år idag gäller som gräns.

11.1.6. Ansökan om allmän pension

För att bli beviljad allmän pension krävs att personen lämnar in en ansökan till Pensionsmyndigheten. Ansökan ska vara inlämnad senast den månad personen önskar ta ut sin pension. Dock finns inget som reglerar hur långt i förväg en ansökan kan lämnas in vilket betyder att en ansökan kan lämnas in innan en ny lagstiftning om tidigaste uttagsålder har trätt ikraft. Detta är redan idag ett problem då det inte går att handlägga en ansökan för långt innan tidpunkten för uttaget eftersom rätten till förmån inte kan bedömas förrän straxt innan beviljandetidpunkten (intjänad pensionsrätt, bosättningstid eller försäkringstillhörighet vid tidpunkten för första uttagstidpunkten).

11.2. Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Bostadstillägg kan idag beviljas först när man tar ut sin hela sin allmänna pension från 65 års ålder eller senare. Det kan inte beviljas något bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd vid uttag av allmän pension före 65 års ålder.

Eftersom riktåldern styr när grundförmånerna tidigast ska kunna beviljas ingår bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet i de förmåner som behöver anpassas till begreppet riktåldern. Det betyder att bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd inte kan beviljas när man tar ut allmän pension för någon tidpunkt före det att man uppnått riktåldern.

11.3. Efterlevandepension

Efterlevandepension fungerar som ett stöd till efterlevande vid omställningen efter ett dödsfall i familjer där en försörjare avlidit. I nuläget kan följande förmåner beviljas till vuxen efterlevande:

- ◆ Omställningspension
- ◆ Garantipension till omställningspension
- ◆ Änkepension i form av 90-procenttillägg

Dessa tre förmåner kan idag endast beviljas fram till 65-årsdagen. Gränsen bör flyttas fram så att dessa förmåner kan beviljas längst till och med månaden innan den efterlevande uppnår den fastställda riktåldern, som gäller för den efterlevande.

Garantipension till omställningspension är ett grundskydd för den efterlevande som betalas ut när den avlidne inte arbetat och tjänat in pensionsrätter i Sverige, eller tjänat in endast små pensionsrätter, och beräknas på den avlidnes bosättningstid i Sverige. I den utredning som Pensionsmyndigheten anser behöver göras vad gäller svenskt grundskydd bör även garantipension till omställningspension ingå. Därför lämnas förmånen utan kommentarer i denna rapport.

Omställningspensionen räknas på den avlidnes fastställda pensionsrätter och den pensionsbehållning som den avlidne har vid tidpunkten för dödsfallet. Om den avlidne är yngre än 65 år finns ofta rätt till fiktiva framtida pensionsrätter och pensionsbehållning. Denna gräns för rätten till framtida pensionsrätter och pensionsbehållning bör korrigeras och följa riktåldern så att rätt till framtida pensionsrätter finns fram till året före riktåldern för den avlidne. Dessutom behövs regler för situationer där den avlidne är så ung att riktåldern för dennes årskull ännu inte är beslutad vid tidpunkten för dödsfallet. Ett förslag är att man tillämpar den riktålder som beslutats året före dödsfallet. Det finns en liknande regel idag för efterlevandepension avseende vilket delningstal som ska användas för att beräkna den inkomstgrundade efterlevandepensionen. Delningstalet för de som fyller 65 år under dödsfallsåret ska användas. Även regeln om delningstalet bör ändras och följa riktåldern.

Änkepension för personer födda före 1954 behöver inte ändras eftersom de inte berörs av införandet av riktåldern. De har alla passerat 65 år vid införandet av riktåldern och kommer därför att kunna ha änkepension enligt de gällande reglerna utan påverkan av införandet av riktåldern. För änkor födda 1954 och senare finns det regler som kräver anpassning till riktålder. Det gäller rätten till 90-procenttillägget som idag endast betalas ut till och med månaden innan änkan fyller 65 år. Även om det inte längre är så många personer som kan få detta tillägg krävs ändå att reglerna anpassas.

11.4. Övriga förmåner

Inom socialförsäkringsområdet finns det många förmåner och regler som styrs av 65-årsgränsen. Inom de flesta förmåner krävs det därför en anpassning vid ett införande av riktåldern. Främst gäller det de förmåner som ger en ersättning vid inkomstbortfall. Det är exempelvis sjukersättning, arbetsskadeliivränta och arbetslöshetsersättning. Då denna typ av förmåner ges för att ersätta en lön som inte längre kan utbetalas av olika anledningar bör dessa förmåner kunna betalas ut fram till att man kan få rätt till grundskyddet inom allmän pension dvs. fram till riktåldern.

I Pensionsåldersutredningen finns en genomgång av de förmåner som behöver anpassat regelverk till riktåldern. Pensionsmyndigheten anser dock att en ytterligare genomgång behöver göras för att ingen förmån ska förbises.

Samma sak gäller för de regelverk som styr skatter och avgifter och där 65-årsgränser förekommer.

11.5. Information och administration

Redan i Pensionsåldersutredningen framgår att ökade informationsinsatser är viktiga vid ett införande av riktåldern. Utredningen föreslår en ny internetportal som ska ge information om längre arbetsliv och pensionering.

Pensionsmyndigheten ger idag löpande information till pensionssparare och pensionärer både via hemsidan och via enskilda utskick, exempelvis det orange kuvertet. Vi är också med i samarbetet kring minpension.se. Det blir än viktigare med information vid ett införande av riktåldern, där tidpunkten för grundskyddet och tidigaste uttagstidpunkten för den allmänna pensionen kan förändras. För att pensionssparare ska kunna planera sin pensionstid bör information ges löpande kring hur pensionen påverkas av tidpunkten för uttag och utvecklingen av riktåldern. Pensionsmyndigheten har genomfört en förstudie kring Uttagsplan vilket är ett planeringsverktyg som kommer att kunna användas av de som närmar sig tiden för pension. Planen för lansering av Uttagsplan är under första halvåret 2019.

Det förslag som lämnas i Pensionsåldersutredningen om en ny portal för längre arbetsliv och pensionering är inget som i dagsläget utreds av Pensionsmyndigheten. När dock mer detaljerade bestämmelser finns framtagna bör Pensionsmyndigheten göra en kommunikationsplan där både eventuell ny portal och riktade kampanjer bör finnas med.

Internt inom Pensionsmyndigheten kommer införandet av riktåldern att kräva stora administrativa åtgärder utöver information till externa kunder och systemutveckling. Det kommer exempelvis att krävas utbildning för all personal, främst handläggare inom allmän pension, men även övrig personal som exempelvis handläggare av bostadstillägg och efterlevandepension, då dessa förmåner också påverkas av riktåldern.

Den interna vägledningen och användarstödet kommer att behöva anpassas och fortsätta förändras löpande vid införandet av riktåldern.

Bilaga 1. Utslag av andra parametrar än de Pensionsmyndigheten föreslagit

Pensionsmyndighetens förslag är att riktåldersformeln bör ta hänsyn till livslängdsförändringar före 65 års ålder och att startåret bör vara 1994. Här följer dock en redovisning av alternativ där man inte tar hänsyn till livslängdsutvecklingen under arbetslivet och/eller där man likt Pensionsåldersutredningen utgår från startåret 1997 istället för 1994.

Pensionsmyndigheten vill dock inte förorda de här nämnda alternativa metoderna då de, enligt vår mening, ger för låga kompensationsgrader.

Förändring i livslängd under arbetslivet

Som tidigare redovisats bygger Pensionsmyndighetens förslag på ekvationen:

$$\frac{\int_{t=t_0}^{65} l_{1994}(t) dt}{\int_{t=65}^{\infty} l_{1994}(t) dt} = \frac{\int_{t=t_0}^{r_a} l_a(t) dt}{\int_{t=r_a}^{\infty} l_a(t) dt}$$

Om man i ekvationen för riktålder skulle bortse från att arvsvinst under arbetstiden har betydelse för kompensationsgraden skulle ekvationen kunna skrivas om till:

$$\frac{65 - t_0}{E_{1994}(65)} = \frac{r_a - t_0}{E_a(r_a)}$$

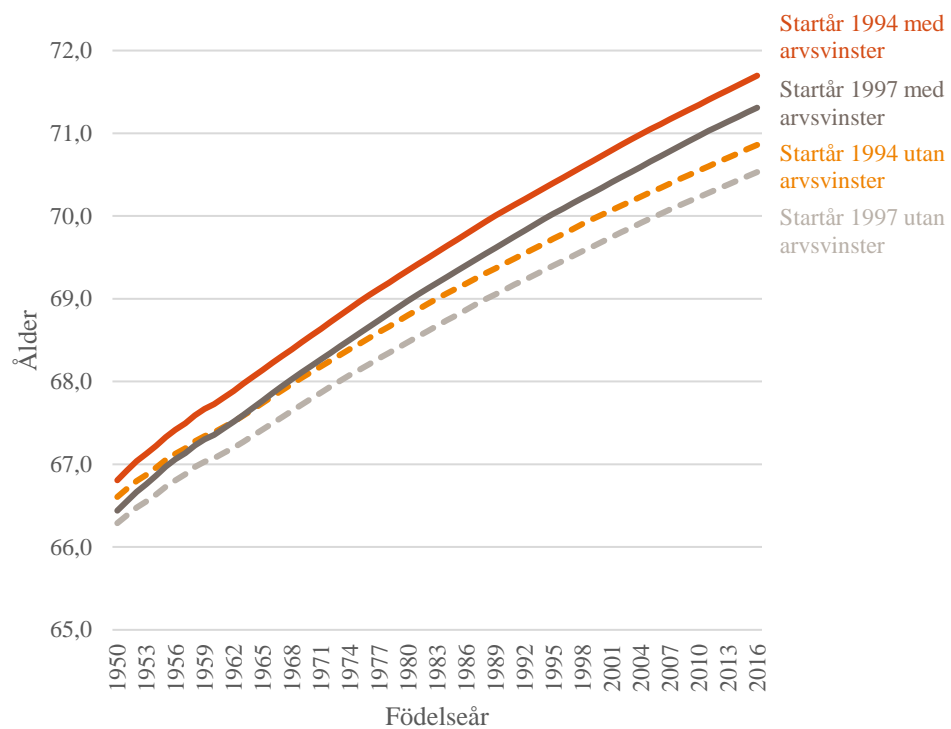
Där $E_a(r_a)$ är den återstående livslängden²⁸ från r_a års ålder enligt tabellen från beräkningsår a .

Med startår 1997 erhålls istället

$$\frac{65 - t_0}{E_{1997}(65)} = \frac{r_a - t_0}{E_a(r_a)}$$

²⁸ $E_a(r_a) = \int_{t=r_a}^{\infty} \frac{l_a(t)}{l_a(r_a)} dt$

Figur 11. Framräknad riktålder enligt Pensionsmyndighetens förslag (startår 1994 med arvsvinster) samt enligt alternativa beräkningsätt.



Tabell 5. Riktåldern beräknad utifrån startåren 1994 och 1997 med och utan hänsyn tagen till livslängdsförändringen före pensioneringen.

Födelseår	1994 med arvsvinster	1994 utan arvsvinster	1997 med arvsvinster	1997 utan arvsvinster
1950	66,8	66,6	66,4	66,3
1951	66,9	66,7	66,6	66,4
1952	67,0	66,8	66,7	66,5
1953	67,1	66,9	66,8	66,5
1954	67,2	67,0	66,9	66,6
1955	67,3	67,1	67,0	66,7
1956	67,4	67,1	67,1	66,8
1957	67,5	67,2	67,1	66,9
1958	67,6	67,3	67,2	67,0
1959	67,7	67,3	67,3	67,0
1960	67,7	67,4	67,4	67,1
1961	67,8	67,5	67,4	67,1
1962	67,9	67,5	67,5	67,2
1963	68,0	67,6	67,6	67,3
1964	68,1	67,7	67,7	67,3
1965	68,1	67,7	67,8	67,4
1966	68,2	67,8	67,9	67,5
1967	68,3	67,9	67,9	67,6
1968	68,4	68,0	68,0	67,6
1969	68,5	68,0	68,1	67,7
1970	68,6	68,1	68,2	67,8
1971	68,6	68,2	68,3	67,9
1972	68,7	68,3	68,3	67,9
1973	68,8	68,3	68,4	68,0
1974	68,9	68,4	68,5	68,1
1975	69,0	68,5	68,6	68,1
1976	69,0	68,5	68,7	68,2
1977	69,1	68,6	68,7	68,3
1978	69,2	68,7	68,8	68,3
1979	69,3	68,7	68,9	68,4
1980	69,3	68,8	69,0	68,5
1981	69,4	68,9	69,1	68,5
1982	69,5	68,9	69,1	68,6

Födelseår	1994 med arvsvinster	1994 utan arvsvinster	1997 med arvsvinster	1997 utan arvsvinster
1983	69,6	69,0	69,2	68,7
1984	69,6	69,1	69,3	68,7
1985	69,7	69,1	69,3	68,8
1986	69,8	69,2	69,4	68,9
1987	69,9	69,2	69,5	68,9
1988	69,9	69,3	69,5	69,0
1989	70,0	69,4	69,6	69,1
1990	70,1	69,4	69,7	69,1
1991	70,1	69,5	69,8	69,2
1992	70,2	69,5	69,8	69,2
1993	70,3	69,6	69,9	69,3
1994	70,3	69,7	70,0	69,3
1995	70,4	69,7	70,0	69,4
1996	70,5	69,8	70,1	69,5
1997	70,5	69,8	70,2	69,5
1998	70,6	69,9	70,2	69,6
1999	70,7	70,0	70,3	69,6
2000	70,7	70,0	70,3	69,7
2001	70,8	70,1	70,4	69,7
2002	70,9	70,1	70,5	69,8
2003	70,9	70,2	70,5	69,9
2004	71,0	70,2	70,6	69,9
2005	71,1	70,3	70,7	70,0
2006	71,1	70,3	70,7	70,0
2007	71,2	70,4	70,8	70,1
2008	71,2	70,4	70,8	70,1
2009	71,3	70,5	70,9	70,2
2010	71,3	70,6	71,0	70,2
2011	71,4	70,6	71,0	70,3
2012	71,5	70,7	71,1	70,3
2013	71,5	70,7	71,1	70,4
2014	71,6	70,8	71,2	70,4
2015	71,6	70,8	71,3	70,5
2016	71,7	70,9	71,3	70,5
2017	71,8	70,9	71,4	70,6
2018	71,8	71,0	71,4	70,6

Startår 1997 med hänsyn till livslängdsförändringar under arbetslivet

Tabell 6. Beräknad avrundad riktålder med startår 1997 med hänsyn taget till livslängdsförändringar under arbetslivet.

Årskull från och med	Årskull till och med	Riktålder
	1957	65
1958	1960	66
1961	1963	67
1964	1973	68
1974	1987	69
1988	2002	70
2003		71

Startår 1994 utan att ta hänsyn till livslängdsförändringar under arbetslivet

Tabell 7. Beräknad avrundad riktålder med startår 1994 utan att ta hänsyn till livslängdsförändringar under arbetslivet

Årskull från och med	Årskull till och med	Riktålder
	1957	65
1958	1960	66
1961	1963	67
1964	1975	68
1976	1991	69
1992	2009	70
2010		71

Startår 1997 utan att ta hänsyn till livslängdsförändringar under arbetslivet

Tabell 8. Beräknad avrundad riktålder startår 1997 utan att ta hänsyn till livslängdsförändringar under arbetslivet

Årskull från och med	Årskull till och med	Riktålder
	1957	65
1958	1960	66
1961	1966	67
1967	1980	68
1981	1996	69
1997	2015	70
2016		71

Alternativ till helårsvis riktålder

I rapporten har förutsatts att riktåldern regleras med hela år. Alternativ till det är att den regleras med halvår, kvartal eller månader. Fördelen med helår är att både regelverk, administration och information blir betydligt enklare. Nackdelen är att det medför vissa trappstegseffekter. Exempelvis kan den som är född i december ett år ha en riktålder som är 66 år medan den som är född i januari året efter har en riktålder på 67 år. För de som enbart har inkomstgrundade förmåner och arbetar längre än den lägsta åldern för uttag saknar det betydelse. De kan ta ut pensionen före riktåldern ändå. För dem födda i januari och som är beroende av grundskyddet innebär det dock ett års senarelagd möjlighet till uttag av pension jämfört med de som är födda i december året före, trots en liten skillnad i ålder. Också för dem som har exempelvis sjukersättning eller arbetslöshetsunderstöd innebär det att den som är född i januari kan behålla den ersättningen ett år längre än den som är född i december. I regel medför det en högre ersättning under det året samt en högre sammanlagd pensionsrätt och en senare pensionering, vilket ger en högre pension för resten av livet, allt annat lika.

Alternativen till att reglera riktåldern med hela år får också vissa effekter på regelverket.

Om tidpunkten för tidigaste uttag följer riktåldern och inte regleras med hela år kan en årskull ha tidpunkten för tidigaste uttag under olika kalenderår. Idag beräknas arvsvinster på olika sätt före och efter tidigaste uttagsåldern. Om riktåldern inte regleras med hela år skulle det kunna ge olika arvsvinstfaktorer inom årskullen för samma kalenderår.

Både preliminära och definitiva delningstal beräknas utifrån senaste tillgängliga femåriga livslängdsstatistik vid respektive uttagstidpunkt. Om riktåldern för en årskull hamnar på olika kalenderår är senaste tillgängliga statistik olika inom årskullen. Det skulle innebära att delningstalen kan bli olika inom samma årskull. En annan effekt gäller omräkningen från preliminärt till definitivt delningstal. Med nuvarande regler sker detta vid ingången av 65-årsåret. Med olika kalenderår för riktåldern inom samma årskull kan omräkningen komma att ske vid olika årsskiften för samma årskull.

Som tidigare konstaterats så bör införandet av riktåldern innebära anpassningar i ett antal andra förmåner som exempelvis sjukersättning, arbetsskadeliivränta och arbetslöshetsersättning. Ett månadsvis införande av riktåldern innebär att även dessa regelverk måste anpassas vad avser tiden för rätten till förmånerna.

De redovisade effekterna är inte omöjliga att lösa men effekterna blir ett mer komplicerat regelverk, både på pensionsområdet och för övriga förmåner. Detta i sin tur innebär både en mer komplex administration och en mer svårtillgänglig information om vad som gäller för varje enskild individ.

Bilaga 2. Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

2 kap.

1 §

Paragrafen, som redogör för kapitlets innehåll, kompletteras med hänvisning till de nya paragraferna om riktålder för pension som införs i kapitlet.

10 a §

Genom paragrafen, som är ny, införs bestämmelser om en riktålder för pension som ska gälla för ett antal förmåner i socialförsäkringsbalken. Vilka dessa förmåner är framgår av respektive paragraf där ett åldersvillkor för förmånen har kopplats till riktåldern för pension.

10 b §

Paragrafen är ny.

Första stycket innehåller den reglering som är nödvändig för att fasa in de första årskullarna innan formeln för beräkning av riktåldern för pension ska tillämpas. Behovet av infasning har sin grund i vad som följer av pensionsöverenskommelsen från december 2017. I överenskommelsen anges att åldern för uttag av garantipension ska höjas till 66 år 2020 och att åldern för uttag av garantipension ska knytas till riktåldern för pension 2026. Vidare säger överenskommelsen att de som är födda 1957 och tidigare inte berörs av reformen. Tillsammans med Pensionsmyndigheten förslag om höjning av riktåldern för pension högst vart tredje år och med ett år i taget, blir effekten av detta att riktåldern för pension måste fasas in stegvis och att formeln för beräkning av riktåldern för pension tillämpas första gången för årskullen födda 1964.

I andra stycket anges hur i de följande paragraferna riktåldern för pension fastställs för försäkrade med födelseår från och med 1964. Med uttrycket ”fastställs” avses hela processen enligt 10 c-10 i §§ med uträkning, avrundning och fastställande i förordning.

10 c §

I paragrafen, som är ny, regleras att riktåldern för pension ska fastställas enligt 10 d-10 i §§. Vidare framgår att riktåldern för pension ska gälla för den årskull som fyller 60 år under fastställelseåret. Uttrycket ”fastställelseåret” avser det år då riktåldern för pension fastställs, oavsett om den ändras eller inte. De överväganden som ligger till grund för valet av 60 år som ålder vid fastställelseåret för den årskull som riktåldern för pension avser återfinns i avsnitt 4.

10 d §

I paragrafen, som är ny, regleras hur riktåldern för pension beräknas. Formeln för beräkning finns beskriven i avsnitt 3.

Av *första stycket* framgår att förväntad tid i arbete ska delas med förväntad tid i pension. De värden som ska ingå i täljare och nämnare framgår av 10 e §.

Av *andra stycket* framgår att värdet av beräkningen ska vara lika stort som motsvarande värde för årskullen födda 1930 som påbörjade tiden för pension vid 65 års ålder. Årskullen fyllde 65 år 1995. Tillgängligt underlag för beräkningen 1995 avsåg åren till och med 1994. Det så kallade startåret för beräkning av riktåldern för pension är därför 1994. Överväganden avseende detta redogörs för i avsnitt 3.2.

10 e §

Paragrafen är ny och reglerar förutsättningarna för beräkningen enligt 10 d §. Paragrafen hänvisar till den officiella statistiken över livslängden hos befolkningen i Sverige. Detta avser den statistik som Statistiska centralbyrån tar fram. De överväganden som gjorts vid valet av femårsperioden och att tiden i arbete antas starta vid 23 års ålder redogörs för i avsnitt 3.1.

10 f §

Paragrafen är ny och innehåller i *första stycket* den grundläggande avrundningsregeln för den framräknade riktåldern för pension som Pensionsmyndigheten föreslår. Det värde som beräknats enligt 10 d och 10 e §§ ska avrundas till närmaste heltal enligt den vetenskapliga metoden. Detta innebär att om resultatet av beräkningen slutar med endast en decimal och denna decimal är 5 ska talet avrundas till närmaste heltal som är jämnt, exempelvis avrundas 68,5 till 68 men även 67,5 avrundas till 68. Vidare regleras i *andra stycket* situationen när riktåldern för pension höjs. Om det avrundade talet är högre än den riktålder för pension som fastställts för föregående årskull höjs riktåldern för pension.

10 g §

Paragrafen är ny. I *första stycket* regleras situationen då riktåldern för pension sänks. Om värdet efter avrundning enligt 10 f § är lägre än den riktålder för pension som fastställts för föregående årskull ska värdet som räknats fram enligt 10 d och 10 e §§ istället avrundas uppåt till närmaste heltal. Först om även det talet är lägre än riktåldern för pension som fastställts för föregående årskull sänks riktåldern för pension. Regleringen ger en tröghet i systemet. Avsikten är att undvika fluktuationer av riktåldern för pension om resultatet av beräkningen enligt 10 d och 10 e §§ skulle pendla kring första decimalen 5. Den dubbla avrundningen är nödvändig för att uppnå den önskade trögheten. Det rör sig alltså om två olika avrundningssätt. Avrundningsreglerna behandlas närmare under avsnitt 5. I *andra stycket* fastställs att riktåldern ligger fast om avrundningen enligt tidigare paragrafer resulterar i samma riktålder som för närmast föregående årskull.

10 h §

Paragrafen är ny och utgör en tröghetsregel för att undvika att riktåldern för pension ändras alltför ofta. Riktåldern för pension måste enligt *första stycket* ha varit oförändrad i tre år innan den kan ändras på nytt.

Av *andra stycket* följer att riktåldern endast kan ändras med ett år i sänder.

10 i §

Paragrafen är ny och är en upplysningsbestämmelse som anger att regeringen meddelar nödvändiga verkställighetsföreskrifter om riktålder för pension, antingen själv eller genom att låta en myndighet fatta sådana beslut.

56 kap 3 §

Paragrafen, som redogör för lägsta ålder för uttag av ålderspension, kompletteras med den reglering som är nödvändig för att fasa in de första årskullarna innan formeln för beräkning av riktålder för pension ska tillämpas.

Se vidare kommentaren till 2 kap 10 b § angående vilka överväganden som ligger till grund för paragrafen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De överväganden som ligger till grund för övergångsbestämmelserna behandlas under avsnitt 8. Datum för ikraftträdande enligt *punkt 1* är beroende av hur snabbt den politiska processen kan hantera förslaget.

Avsikten med *punkt 2* är att klargöra att försäkrade som med stöd av äldre regelverk redan fått en förmån vid ålderdom beviljad inte kommer att påverkas av de ändrade regler som Pensionsmyndighetens förslag innebär.

Bilaga 3. Errata

Efter att rapporten publicerades för första gången den 28 september 2018 har ett antal fel upptäckts. Den här versionen innehåller följande rättningar:

- I sifferunderlaget till figur 1 hade värdena som betecknade två tredjedelar av livslängdsökningen från 23 år och 65 år tagits fram utifrån en annan ålder för fastställande än den Pensionsmyndigheten slutligen har föreslagit. Dessa värden har därför ersatts med beräkningen där ålder för fastställande är 60 år.
- I kapitel 3.3 samt i bilaga 1 hade symbolen för den framräknade riktåldern r_a benämnts med z vid ett par tillfällen. Detta är nu ändrat så att det konsekvent står r_a genom hela rapporten.
- I figur 10 visar tidsserien för Sverige, alltså riktåldern, en annan uträkning av riktåldern som är lägre än den som visas i resten av rapporten. Tidsserien för riktåldern i diagrammet är nu ersatt med huvudförslaget i rapporten.
- Tabell 5 är justerad då siffrorna i den förra versionen kommer från en uträkning som är gjord med en annan typ av interpolering än vad som har använts i resten av rapporten. Valet av interpoleringen gör skillnad på som mest 0,03 år på den framräknade riktåldern för de allra yngsta årskullarna.

www.pensionsmyndigheten.se